

Karácsony Józ.

A CSIK-SOMLYÓI
RÓM. KATH. TANITÓKÉPZŐ-INTÉZETNEK
ÉS
GYAKORLÓ-ISKOLÁJÁNAK
ÉRTESITŐJE
AZ 1899—900. TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:
KARÁCSONY JÓZSEF,
IGAZGATÓ.

CSIK-SZEREDÁBAN
NYOMATOTT GYÖRGYJAKAB MÁRTON UTÓDÁNÁL
1900.

11.10

A CSIK-SOMLYÓI
RÓM KATH. TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETNEK
ÉS
GYAKORLÓ-ISKOLÁJÁNAK
ÉRTESITŐJE
AZ 1899–900. TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:
KARÁCSONY JÓZSEF,
IGAZGATÓ.

CSIK-SZEREDÁBAN
NYOMATOTT GYÖRGYJAKAB MÁRTON UTÓDÁNÁL
1900.

I.

Az egyház neveléstani áldásai az emberi- ségre különös tekintettel Magyarországra.

Az 1900-ik esztendő szent év, melynek folyamán bemutatatta hódolatát eddig és be fogja mutatni ezután is az egyház isteni alapítójának, az Ur Jézus Krisztusnak. Intézetünk is részt kér magának ez ünnepélyes hódolatból. Nevezetes esztendő ez a magyar catholicismusra, mert 900 év óta tagja nemzetünk az egyháznak. Hogy ne adnánk ezért hálát az ég Urának! Oh bár szárnyakat öltve emelkedhetném föl csak egy pillanatig a végtelen magasságba, mint a bérczi sas, hogy onnan szemlélhetném 2000 esztendő s egyházam történetét, hogy láthatnám meg az irányt, melyen csillag vezetése mellett kelet három szent királya halad, midőn egyszerre düledező istállóban előttük fekszik a testté lett ige, a ki csalhatatlanul igaz hitet hozott le a földre.

Tanácsot tart a Szentháromság és kimondja a határozatot: „Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlóságunkra“ és megalkotja Isten az embert. Felruhazza természetes és természetfölötti adományokkal. Ártatlan, tiszta ekkor az ember, barátja, gyermeke, kedvence Alkotójának. Azonban jön az irigy kigyó s az ember elesik, vétkezik. Elveszti a természetfölötti adományokat. Meggyengülnek természetes erői. A mit elveszített, azt nem adhatá másnak s így utódai a megszentelő malaszt nélkül lelkileg meghalva tengeték e földön életüket. Az igazat hamisnak, a gonzságot jónak, a sötétséget világosságnak, a fényt árnyéknak tartják. A vétket dicsőítik, a jámborságot gunyolják, a munka előttük meggyalázó, a szorgalom és erény megve-

tésre méltó. A tehetetlen öreget, az elgyöngült beteget vízbe dobják, mivel nem érdemlik meg, hogy éljenek, a gyönyör iszapos vizében fetregő bűnöst felmagasztalják, isteni méltóságra emelik.

4000 esztendeig nyög az ember ósatyjának bünterhe alatt. Nincs szabadulás, nem mutatkozik helyes utirány a menekvésre. Egyetlen bünt követnek el az angyalok és soruk örök büntetés, az ember is egy tiltó parancsot hág át s talán időtlen időkig fog nyomorogni? Ugy tűnik fel, mert nem ismeri már teremtő Urát. Elfelelte az igaz Istent.

Hasztalan hirdeti a látható világban uralkodó bámulatos rend, ég, föld, nap és csillagok egy legfőbb lény létezését; hiába mutatja a zöldelő fűszál, a kis virág himporát, sejtjeit, ok nélkül szól a lelkiismeret: az ember nem hall, nem lát, nem gondol a Mindenhatóra. Isteneket gondol és állít magának majdnem megszámlálhatatlan számban, még a hünnök is, csak az egyedül igaz Istenről nem tud semmit. Csodálkozhatunk tehát, ha a jobb érzékű pogányok egy fensőbb tan után sohajtoztak, ha a bölcsészek között Cicero világosan kifejti: „Vajha a tökéletes erény személyes alakban jelennék meg!” És az irgalmas Isten megengedi ezt. Gyönyörűen beszéli el egy hajós legendó ez eseményt.

Midőn Tiberius császár Capri szigetén a legundokabb bűnöket követi el és embereket áldoz pogány isteneinek, egy hajó haladott a sziget felé. Az esthajnal már leszállott, a csillagok kiültek óshelyeikre az égboltozaton. A matrózok elköltött vacsorájuk után barátságosan beszélgettek. Hirtelen kísérteties hang hallatszott. A kormányost hívta. Midőn a kormányos megjelent, a csodás hívóhang így beszélt neki: „Ha a sziget közelébe jutsz, kiáltd erős hangon a száraz föld felé: A nagy Pán meghalt!” A kormányos a kijelölt irányba érve engedelmeskedett. Kiállott a hajó végére s mindig erősebb hangon háromszor kiáltá a sziget felé: a nagy Pán meghalt. Mikor elhangzott a kiáltás, a magaslatok közül panaszos nyögés hangja hatott a hajóra. A meglepetés felkiáltása és a fájdalom sóhaja volt ez. A pogány világ személyesítője, a nagy Pán, meghalt, az ő világ kecskepatás

rendje megsemmisült a kormányos kiáltásakor, mert a távol napkeleten éppen azon pillanatban megszületett a várva várt Messiás, az Ur Jézus Krisztus, a ki az emberek iránti szeretetből elhagyja égi hazáját, emberi alakot vesz magára s 30 évi fáradságos munka után föllép egy halomra, hogy a közéje sereglett népet oktassa. Ime a tanítók Tanítója hirdeti magasztos elveit. Mig az ó kor legműveltebb nemzetei előtt is megvetés tárgya a szegény, addig Jézus azokat nevezi első tanításában boldogoknak. Folytatja isteni küldetését és a beteg gyógyulást, a szomorú vigasztalást, az üldözött védelmet talál minden szavában, fölemeli az elesett bűnbánót, erősíti a helyes uton haladót. Fenséges eszméket, csodálatos tanokat hoz az emberiségnek. Ezt csak egy Isten teheté.

Tűr éhséget, nélkülöz minden kényelmet, nem bánja, ha gyalázzák: csak a boldogságra vezető utat ismerje az ember. „Tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok és alázatos szívű és megtaláljátok szivetek nyugalmát. Boldogok lesztek, mikor titeket gyűlölnék az emberek és mikor kirekesztenek és szidalmaznak és a ti neveteket megvetik, mint gonoszt az emberfiáért. Ha valamit szenvedtek az igazságért boldogok vagytok“. S nemcsak ajánlja az erényeket, de gyakorolja is. A fáradozás, szelidség és szeretetért, melylyel átölelte a világot, megölik: életét adá övéiért.

Azonban mielőtt elhagyná a földet, megalapítja egyházát. Igérete szerint a pokol sem veendő erőt azon, mivel ez az egyház *menyasszony és a Bárány jegyese*. A titkos jelenések könyvének következő szavai erre az egyházzal vonatkoznak: „És lélekben engem egy nagy és magas hegyre vitt és megmutatá nekem a szent várost: Jéruzsálemet, mely az Istentől szállott alá mennyből és annak kapui nem tétetnek be éjszaka, mivel ott mindig nappal van. Én Jézus küldöttem el angyalomat bizonyosságot tenni ezekről nektek az egyházban. A ki szomjuhozik, jöjjön el és a ki akarja, vegye az élet vizet“. És elküldi apostolait az egész világra, hogy hirdessék őt. És azok tanítanak. Megmondja, hogy érte sokat szenvednek. Beteljesedik. Egy kivételével mind

a vértanuságnak koszoruját veszik meg. Örvendeztek, midőn Mesterök nevéért türniök kellett. Mindez az apostolok utódaira és az egyház minden tagjára is vonatkozott.

Növekedik a kiseded fa, mind mélyebbre boesátja gyökerét, magassága az égig ér, koronája kiterjed az egész világra. Éjjel csendesség van hegyen-völgyön, elhallgat a madárének, minden zaj, csak a szellő suttog, játszik a fák lombjaival, de bearanyoz gyenge pirjával hajnalnak hasadása erdőt-mezőt, lassankint ébredesz a természet, fölkel a nap és minden munkál, él, örül. Így rázá fel álmából és változtatta át az emberiséget Jézusnak egyháza. Eszméinek fényével behatott a legelrejtettebb zugba, tanának föntségével mindenütt elhinti a szeretet magvát, megnyeri a gazdagot és szegényt, a tudóst és tudatlant egyaránt. Romba dönti a pogány isteneknek állított oltárokat s helyökbe alapítójának szeplőtelen áldozata, kereszttel ékesített oltára lép. Nemesebbnél nemesebb, szentebbnél szentebb czélu intézményeket létesít, oly intézményeket, melyekről a legműveltebbeknek sem volt azelőtt fogalma. És minél inkább átkaolja szívének tiszta szerelmével a világot, minél több vért és vagyont áldoz a világ boldogításáért az idők folyamán, mi a viszonzás? Megtámadják és a támadásban sok millió életét áldozza, vérét ontja, de a kiosztott vér új keresztyének magva lett. Minden, minden év, minden század és évezred újabb gunyt és lenézést, kegyetlenebb üldözést és kinzóbb fájdalmat hoz. Az egyház azonban el volt készülve ezekre. Megmondta isteni Alapítója, hogy nem lesz egyháza kedves a világiás szellemü, gondolkozásu és érzékü egyének előtt, mert nem e világból vétetett. Nem akarok érdekeket sérteni, nem akarok beheggedt sebeket ismét véreztetni, azért azt mondom kedves ifjak: olvassák, forgassák az elfogulatlan történetírók műveit s megismerik azokból, hogy mit kapott édes anyaszentegyházunk, a miért a tanítók tanítójának szellemében nevelte két ezredéven át az emberiséget.

Azonban midőn azt látjuk hogy annyi századon keresztül hasztalan a pokol összes hatalmasságainak lázadása, mert legfőlebb a selejtes, rothadt tagokból tisztította meg Isten-

nek földi országát, nem kell-e egyik történészünkkel felkiáltanunk: „A kath. egyházat Isten alapította, isteni hatalom őrzi, bajnokait minden időben felsőbb kegyelem támogatja s valamint eddig meggyőzött minden ellenséget, a jövőben is diadalmaskodik támadások fölött. És ez intézmény alapítója előtt ne fejezzük ki hódolatunkat? Ne boruljunk le oly tanító előtt, a kinek égből hozott vallása az igaz Isten ismeretére vezette az emberiséget s abban nevelte, erősítette, a kinek erkölcselvei a romlott társadalmat kiemelték a bűn örvényéből és megnemesítették? Ahhoz az egyházhoz ne ragaszkodnánk-e, mely alapítója és terjesztője minden valódi felvilágosodásnak, tudománynak, előrehaladásnak, igazi művészetnek s a melynek szelleme nélkül nem volna ma is egyéb, mint minden téren való elmaradás és visszaesés? Kedves ifjak! A ki azt mondotta: én szeretem enyéimet, a ki a naimi ifjút feltámasztotta és édes anyjának átadta, a kinek egyháza iskolákkal és nevelőintézetekkel árasztotta el a földet: Az különös jögezimmel bir a hálára, a hódolatra. Mondjon a vak hitetlenség tehát önöknek akármit, ne csüggedjenek, gyáván ne hátráijanak, mert a győzelem a miénk, a diadal a kath. egyházé, melynek alapítója örök életet adott. „Örökre él, sohsem alél, a két ezredéves babér, örökre fénylik a kereszt, melyet Isten vére fereszt, s mig csak egy hü szivet talál, s mig csak meg nem hal a halál, mig lesz idő és századok, az egyház él, Sion ragyog!“ (Mindszenty).

Ha Urunk Jézus nem alapítja ezt a világot szeretettel átölelő egyházat, nem én mondom, a történelem beszél hangosan; nem volna most Európa s különösen édes hazánk fölött sirhatnók a költővel: „Disztelen itt nyugszik, kő sem mutatja helyét“.

Megindul a hun, alán, vandal, burgund, longobárd stb. nép, tüzzel-vassal pusztít, szilaj féktelenkedéseit, rombolásait véres betűkkel jegyzi fel Klió. Európa megreszket lépteik sulya alatt, de jön az édes anya s megszelidíti azokat, a kik a világ urait porba tiporták. A frank Klodvig és az an-

gol Ethelbert keresztviz alá vezetik alattvalóikat, Bonifác, Pátrik, Anszgár, Cyrill, Method, Micisláv, Tiridates, Vladimir, Boleszlav Európa többi népeit teszik alattvalóivá a királyok királyának, Jézusnak. Daliás őseink is elfoglalják ezt a szép hazát véres harcokkal, megtartják néhány évtizedig, aztán elérkezik Merzeburg és Augsburg megsemmisítéssel fenyegetve a pogány magyart. Azonban kifürkészhetetlen intézkedéseiben a gondviselő Isten. Gyula vezér a konstantinápolyi udvarba megy, a honnan mint keresztény tér vissza, magával hozva Hierotheust, a kivel családját is megkeresztelteti.

Az igaz hit fénye csillámlik tehát napkelet felől s bár az igazság napja teljesen kelne föl, különben irigyei visszergetik Azsia vadjai közé Árpádnak fiait. Oh, de mily nagy kegyelem! Valóban nagyobbodik a fény. Látom Volwgangot és Piligrint, a mint közelednek kemény fegyverzettel kezökben, melylyel még mindenütt győztek. Jön Adalbert is hasonlóan fölvertezsve s csak úgy övök a diadal. A keresztény fejedelem, István, új harcosokat hív. Megérkezik Asztrik, Bonifác, András és Benedek, fegyverzetűk olyan, mint az előbbieké. Bizonyára egy hadsereghez tartoznak. István vezérlete alatt csodálatos fegyverök megöli az örök halált s új életre kelti a magyart. Mi volt e fegyver? A kereszt. Míg más nemzetek ki akarják irtani a magyart, addig az egyház papjait küldi, hogy tanítsák ezt a magára hagyott népet s ha kell ontsák érte vérüket. Hatalmas nép volt a hun és avar, de hol van most? Európa homlokán tombolt, az emberek a név megemlítésénél remegtek és mégis eltűntek. Ez történt volna a magyarral is, de felragyog a kereszt, feltűnik az igazság napja, malasztot és áldást harmatozva a nemzetre, a mely csodálja az isteni fát, közéje térdel, a rajta Függhöz imádkozik és sir. Megszelidült a szeretet tanának hatása alatt. Az e tant hirdető egyház alakította át a magyarnak egész lényét, lelkét s ez által annyira összeköté szivét e földdel, hogy ezer évnek viharai sem téphették szét e kapcsot. Népiskolákat, középtanodákat állit és ezekben oktatja apáink gyermekeit hitre, tudományra, művészetre.

Azonban még idegen Európában a magyar, még hiányzik egy drága kincs. István fejedelem ezt is megnyeri az egyháztól. E drága kincs a szent korona. II. Szilveszter pápa adja. Midőn István a koronát megkapja, alattvalói tömeges jelenlétében és örömujjongásai között Gizella nejével együtt Domonkos esztergomi érsek által magát megkoronáztatja 1000-ben aug. 15-én.

Erre vonatkozólag írja Szabó: „Ez ünnepélyes jelenet zárta be a lehanglott ősmagyar kort s avatta föl az ifju Magyarországot az európai államsalád tagjává. Azon pillanattól fogva, midőn a kereszténység lelki atyjának áldásával a magyar szent korona István fejére tétetett, megszűnt nemzetünk idegen lenni Európában s uj világ nyílt meg előtte: a keresztény művelődés és polgáriasodás pályája“. Ez időtől kezdve úgy állott az egyház hazánk mellett, mint az édes anya kedves gyermeke oldalánál. Ha szenvedett a magyar, vele sirt az egyház; pedig a balsorsból bőven kijutott nekünk.

Mikor sivatag lesz hazánk a tatár pusztítása után, földönfutó a király, a kitől vendéglátó gazdája díj fejében 3 vármegyét csikar ki, hogy még nagyobb veszedelem nem következett, kinek az érdeme? Az egyháznak. IX. Gergely pápa közbe lépik s föllépésének eredménye az, hogy Béla király és Frigyes herczeg között az ország megszilárdulásáig béke köttetik. Ha erkölestelen az uralkodó, népét is a bűn sorába vonja, mert nem hall figyelmeztető hangot. IV. László nem ismer tisztességet, csak pazarolni tud. A nép elszegényedik, nem képes igavonó barmot tartani, önmaga huzza „Kun László szekerét“. Fölemeli ekkor X. Gergely pápa szavát és bátran szemébe mondja az uralkodónak: Király! gonosz életed veszélyezteti a szép magyar haza lakóinak boldogságát.

Konstántinápoly elfoglalása után a török Magyarország ellen indul, hogy meghódítsa. Megrázkodik az egész ország az iszonyu hír vételére. Mi történik széles e hazában? Pusztulás és halál leend mindenfelé, hiszen Hunyadi egyedül nem képes megállítani a roppant nagyszámu ellenséget.

De van még egy pártfogó. III. Kalliszt hazánkba küldi a szegény barátot kereszties hadjárat hirdetésére s a kereszt alá 60,000 vitéz gyűl össze, a kikkel Kapisztrán Belgrád alá siet. E hősök nélkül Hunyadi verhetne volna-e meg a pogány törököt? Mátyás király diadalmaskodik Mohamed követőin, de csak úgy, hogy II. Pál és IV. Sixtus pápák a katonaság zsoldjára 545.000 aranyat küldenek. „Nemzeti nagy létünk nagy temetője Mohács“ és sirjaid üregének szelleme, beszéld el a mit tudsz. Mondd meg oh szellem, hogy VII. Kelemen pápa 1526-ban minden keresztény fejedelmet felszólított a magyarok segítésére, hogy Tomory érsek vezérnek 90,000 aranyat küld s mint az egyház feje elrendeli, hogy minden templom és zárda ezüst, arany és egyéb kincseinek felét adja a haza oltárára, mondd el, hogy ezenkívül 14,000 harcost állított, a kik közül 12,000 alussza siri álmát történelmünk e nevezetes, de igen szomorú helyén.

Az 1595-ik évben legyőzi nemzetünk a pogányt. Hogyan? Beszéljen helyettem a pozsonyi országgyűlés, melynek határozata szóról szóra így hangzik: „Alig hogy egybeültünk, nem volt fontosabb tennivalónk, mint hálánknak örökké emlékezetes kifejezést adni azon kiváló jótéteményekért, melyekkel Szentséged végveszélyben forgó hazánk segítségére sietett. Nem volt halandó, a ki elzüllött s elnyomorított országunkat említésre méltó módon felkarolta volna szentségeden kívül. E jótéteményekért sietünk legforróbb hálánkat leróni s mivel másképen nem tehetjük, ígérjük, hogy Szentséged jóléteért imádkozni fogunk s nagylelkűségének emlékét utódainkra is átszármatatjuk. XI. Ince pápát akkora öröm tölti el Buda felszabadításának hírére, hogy szent István király ünnepét az egész egyházra kiterjeszti. S miért hagynám említés nélkül azt, hogy nevezett pápa a felszabadító sereget egy millió 300,000 aranynyal segítette.

Kedves ifjuság! Sokat nagyon sokat tett a kath. egyház édes hazánkért. Nem mondtam el legnagyobb részét, mert a jótétemények elősorolására, melyekkel az egyház

minket elhalmozott, kevés a rendelkezésemre bocsátott idő s egy rövid értekezés keretén kívül esik áldásos működésének egész teljességében való méltatása, hanem a tények egyszerű említésénél is fellangol szívünk s egyház látható fejeit még poraikban is áldja, a kik annyit tettek Magyarországért. Édes hazám, te szent föld! te beszélhetnél leg-többet..... Vérrel áztatott földednek minden porszeme elmondhatná: hogy két nagy gondolat képezte célját azon viszonynak, melyben az egyház állott Magyarországgal: fen-tartani hazánkat, mint önálló, független államot és megtar-tani azon vallásörkölesi alapon, a melyen született. Olyan volt e viszony, mint a minő létesül a szülő és gyermeke, az atya és fia között. Máskép felszólalt volna-e IV. Miklós pápa, midőn Rudolf császár Magyarországot hűbér gyanánt fiának ajándékozta, hogy ezen önálló állam idegen fejedelemlenek nincs alárendelve. S vajjon a sajoini veszedelem hal-latára sirt volna-e az egyház feje, ha atyaként nem szereti a magyart. S egyházunk jelenleg dicsően uralkodó feje „Lumen de coelo, a ki előtt királyok és fejedelmek hódolva jelennek meg s boldogok, ha csókjukkal illethetik kezeit, a kit a költők lantjukon, a zeneszerzők ihletett dalokkal ünne-pelnek és dicsőítenek, ez a jó atya néhány év előtt azt írja: „Különös gondunk van a nemes magyar nemzetre, a mely-nek fiai, a mily forrón szerették a hazát, épen oly szilárdan ragaszkodtak a valláshoz, az egyházhoz“. Mutasd be hódolatod egyházunk isteni alapítójának bérezes hazánk ifjusága, nemzetünk virága! Ne feledd, hogyha más ország lakója imádja Jézust és szereti földi helytartóját, neked ez kétsze-resen kötelességed, mert az Urnak és az egyháznak köszön-heted életedet.

Ked. ifjak! Önök magyarok és ker. katolikusok. Szeressék ezt a szép hazát és egyedül üdvözítő egyházunkat. Szeressék az egyházat, mert a ki iránta legmélyebb oda-adással nem viseltetik, azt hiába keresztelték meg, az nem katolikus. A hol, a pápa, ott van az egyház. Imádkozzanak a hazáért, de imádkozzanak az egyházért is s miként ha ellenség támadja meg szép hazánkat, készeknek kell len-

nünk, hogy vérünket is ontsuk, még inkább kötelességünk vallásunkért, egyházunkért életünket áldozni. Erősen hiszem, hogy most gyermeki szívvél és lélekkel gondolnak ama szent öregre, a ki naponkint könyörög mindnyájunkért a távol Rómában. Ne kissebbedjék fiai ragaszkodásuk a szent-séges Atya iránt soha, bárminő körülmények közé sodorja az életnek vihara. Énekeljék önök lelkesülten; majd az életben tanítsák meg az ártatlan gyermekeket is: kivált édes honunk nyelvén zeng igazán és őszintén: tartsd meg Isten szent Atyánkat, Krisztusnak helytartóját!

*Koródi Berárd,
tanítóképző int. hittanár.*

II.

Igazgatói jelentés.

A csik-somlyói róm. kath. internátussal egybekapcsolott tanítóképzőről az 1899—900-ik tanévben.

Az elmúlt 1899—900-iki tanévvel tanítóképzőnk fennállásának 32-ik évét töltötte be. Az intézet miképen a múltban, úgy a jelen tanévben is öntudatosan szem előtt tartotta Erdély egykori nagynevű püspökének: Dr. Haynald Lajosnak, tanítóképzőnk dicső alapítójának szándékát, melynek ereje alatt itt, hazánk legkeletibb oldalán kell az egyház és haza legféltettebb örökségét észben és szivben kultivált tanítósággal helyes irányban megtartani, vezetni és korszerűen kiképezni.

E nagyfontosságú küldetés tudatában él a csik-somlyói róm. kath. tanítóképző jelenleg is. Hitben tántorithatlan, jellemben erkölcsileg jó, hazaszeretetben utánzandó tanítókat ad nemcsak az erdélyi egyházmegyének, hanem a Királyhágón tul levő püspöki egyházmegyéknak is, hol intézetünk növendékei 30°/o-ban nyernek alkalmazást.

Intézetünk főtörekvését leginkább a modern korszerű értelmi kiképzésre, a gyakorlatban értékesithető tudás megszerzésére, valamint a szivnemesítésre irányozta, mert e 2 elemből látja összeállani a tanító gyümölcsöző paedagogiáját.

Hivatkozva az előző év értesítőjére folytatólagosan a következőkben teszem meg igazgatói jelentésemet.

I. Az intézet állapota.

1. A tanári személyzet és működése.

Tanítóképzőnk tanári személyzetében egy változás fordult elő; u. i. Korber Imre hegedű-tanító helyébe Balányi János neveztetett ki.

A személyzetet munkásságában sem hosszabb idejü betegeskedés, sem szabadságolások személyes kötelmeinek teljesítésében nem zavarták. Órákra vonatkozó helyettesítéstről azonban gondoskodni kellett, úgy, hogy a helyettesítési napló szerint az indokolt helyettesítések ez évben összesen — tesznek ki.

1. A tanári testület munkaköre.

F. szám	N é v	Működési éveinek száma			Tantárgy, osztály óraszám	Heti óraszám	Jegyzet
		összesen	jelen int.	jelen mins.			
A) Igazgató :							
1	Karácsony József	8	3	3	Test- és egészségtan I. 8 Lelektan II. 4 Neveléstan III. 2 Neveléstört. és iskolai szervezett. IV. 2.	11	Tanári értekezlet elnöke, okl. rendes tanár.
B) Tanárok :							
2	Lakatos Izra, rendes tanár	28	22	22	Közös ének I—IV. 1 Mennyiségtan I—IV. 8 Természetrajz I—III. 6 Gazdaságtan IV. 2	17	A természet-tani szertár óre, I. oszt. főnőke
3	Tima Dénes, rendes tanár	27	22	22	Alkotm. IV. 1 Történelem III—IV. 6 Zene I—IV. 11	18	II. oszt. főnőke Szent-F. r. áldozár
4	Augusztin Imre, helyettes tanár	10	2	2	Módszertan II., III. 4 Földrajz I., III. 4 Német I—IV. 8 Gyak. kiképzés III—IV. 4 Készségesség II., III. 4	23	Önképzőkori védnök, könyvtáros, IV. oszt. főnőke, ért. jegyző
5	Korödi Berárd, helyet. hittanár	12	2	2	Hit- és erkölcs-tan I—IV. 9	9	A tanítóképző exhortátora és a Mária társulat vezetője Sz. F. r. áldozópap
6	Kassai Lajos, helyettesítő tanár	14	3	3	Magyar nyelv és irodalom I—IV. 8	8	Okl. főgymn. tanár, helybeli plébános
7	Csató János, óraadó tanár				Természettan III. 2 Vegytan IV. 2	4	Helybeli főgymn. okl. rendes tanár
8	Sipos Sándor, óraadó tanár				Rajz, szépírás I., IV. 7	7	Helybeli főgymn. rajz-tanár
9	Balányi János, óraadó hegedű tanító	1	1	1	Hegedű I—IV. 6	6	Helybeli főgymn. zene-tanító
10	Xántus Elek,				Torna I—IV. 2. Tanítóképzőben. A gyakorlóiskola 4 osztályának összes tárgyai		Gyakorló iskolai okleveles rendes tanító

Intézeti orvos: *Dr. Kolontcs Dénes.*

2. Adatok a tanév történetéhez.

1899. év június 27-én 209. számú igazgatói felterjesztésre gróf Majláth erd. püspök ur 2467. sz. a. július 1-én kiutal sajtójából 323 és pótköltségekre 49 frt 21 krt, mely összeggel a gyakorló iskola 2 czélszerűtlen terme egygyé alakittatik és kijavittatik megfelelően. Ugyanezen összeggel a tanítóképző-intézet emeletén egy korábbi hálóterem kétfelé osztatván belőle az igazgatónak megfelelő lakás alakittatik át.

Augusztus 12-én Korber Imre hegedű tanító eltávozván az intézettől, helyébe Balányi János alkalmaztatik a 3254. aug. 10-iki püspöki kinevezés erejével.

Augusztus 30-án tanári értekezletünk kijelölte a tanároknak tárgyait, határozatot hozott a beiratási idő, javítóvizsgák és a tanév megkezdésére vonatkozólag.

- Szept. 1., 2., 3. A tanítóképző és gyakorlóiskola növendékeinek beírása és javítóvizsgálja.
4. A tanév ünnepélyes megnyitása. Veni Sancte. Fegyelmi és rendtartási szabályok felolvasása. Az előadások megkezdése.
7. A növendékek gyónása.
8. Mária nevenapja. Az ifjuság közös áldozása.
11. Erzsébet Királynénk halálának évfordulója, mely napon az intézet tanári kara a növendékekkel együtt gyászmisét hallgatott, műsorral iskolai gyászünnepélyt rendezett 4 pontból álló következő programmal: 1. gyásznének, énekli az énekkar. 2. Alkalmi beszéd, tartja Karácsony József, igazgató. 3. „Emlék“ irta és szavalja Zsögön Zoltán IV. éves növendék. 4. Gyásznénekek, énekli az énekkar. Mely alkalommal Erzsébet Királynénk arcképei az ifjuság között főpásztori intézkedés alapján kiosztat-

- ván, 12 kor. 30 fill. összeg gyűlt be az örökimádás temploma javára.
- Szeptember 28. A csikvármegyei róm. k. tanítók közgyűlése. Iskolai szünnap. A tanítóegyesület közgyűlésén Xántus Elek, gyakorlóiskolai tanító és Vágási János IV. éves növendék mintanítást tartottak, előbbi a lélek halhatatlanságáról; utóbbi a jelzővel bővített mondatról.
29. Országosvásár. Szünnap.
- Október 4. Királyunk Ő Felségének névnapja. A tanári kar az ifjúsággal együtt szent misét hallgatott. Szünnap.
20. Ellenőrző tanári értekezlet.
25. Karácsony József, az intézet igazgatója az erd. róm. k. statusgyűlésen a tanítóképző érdekében a következő beszéddel szólal fel és nyújt be 4 pontból álló javaslatot, melyet a statusgyűlés elfogad és kivitelével az igazgatótanácsot bizza meg.

Mélt. Gróf Püspök: Ur!

Mélyentiszt. statusgyűlés!

Méltóztassék megengedni, hogy a csik-somlyói róm. k. tanítóképző tételénél (XVIII-ik tétel) felszólalhassak.

Az 1897-iki statusgyűlés elismerte, hogy a csik-somlyói tanítóképző-intézet állapotára sürgős orvoslást igényel, s az orvoslás módozatainak megállapításával és keresztülvitelével a statusgyűlés méltóztatott megbizni az igazgatótanácsot. A státsággyűlés ezen elvi határozata alapján a tanítóképzőben megnyílt a IV-ik évfolyam s a gyakorlóiskola szervezetetett az intézeti igazgatóság ismételt kérésére.

De hátra vannak az ezeknél sokkal sürgösebb és lényegesebb orvoslandók, ugymint: a tanítóképző kiépítése, mely jelenleg az internátust is beleértve 7 igénytelen szo-

bától áll, hátra van az intézetnek szertárokkal való berendezése s az igazgatón kívül annyi rendes tanár alkalmazása, a hány osztály van és hátra van a tanárok fizetésének rendezése.

Mindezek sietős intézkedésre várnak, mert egy tanítóképző-intézet korszerű existenciájához és fejlődéséhez annyira lényeges feltételek, hogy ezek megvalósítása nélkül az intézet jövője a legnagyobb bizonytalanságnak van kiszolgáltatva. Igaz, ugyan, hogy az erd. püspök ur az utóbbi 2 év alatt a legszükségesebb kiadásokra sajátjából kiutalt 2 ezer forintot és esikmegye 6 száz forintot, de ezen egyszer s mindenkorra szóló szives adományok az intézet jövőjét még nem biztosítják.

Mélyen tisztelt statusgyűlés! Itt mélyreható orvoslásra van szükség, mert 1. míg a multakban a növendékek átlagos létszáma alig volt 30, ma ez utóbbi 2 év alatt az átlagos létszám felemelkedett 100-ra; 2. mert ez az intézet 4—5 megye területén egyetlen tanítóképző-intézet; s 3. mert a statusnak is ez az egyetlen tanítóképző-intézete van, melyet ily állapotban hagyni nem volna tanácsos, főképen ha mérlegeljük azon fontos körülményt, hogy népünk erkölcsi s ezzel együtt anyagi boldogulásának biztosítására és emelésére is a tudományos, helyes irányu, korszerű és gyakorlati tanítóképzés van hivatva.

Sürgős orvoslást igényel ez az intézet, ha más okokat el is mellőzük, márcsak hazafisági multjáért és jelenéért is, hisz 1858. óta tiszta eszményi és józan hazafiság tüzetől átmelegedett tanítói 30⁰/o-ban foglalnak állást hazánk román, szerb és a legkülönbözőbb nemzetiségi vidékein és az innen magukkal vitt hazafias szellemben nevelik az ifjuságot és vezérlik a népet.

Tehát ezen hazafisági indokból is méltóztassék a Mélyen-tisztelt statusgyűlés a legsürgösebb teendői közé felvenni ezen egyetlen tanítóképzőjének szánálását s midőn ezt teszi, ezzel nemcsak a magyar kulturának, hanem a magyar állam eszme diadalának biztosítására is kihatóan az oláh és szerb s más nemzetiségi vidékeire oly tőkét rakott le,

mely előtt tisztelettel hajlik meg a magyar hazafias tanügy minden intelligens eleme.

Ezen indokok alapján méltóztassék a Méltóságos statusgyűlés elfogadni a következő javaslatomat és annak sietős keresztülvitelével az igazgatótanácsot megbizni.

1. A tanítóképző kiépitendő ;
2. Szertárokkal ellátandó ;
3. annyi rendes tanár alkalmazandó, a hány osztály van az igazgatón kívül ;
4. a tanítóképző tanárainak fizetése rendezendő és a gymn. tanárok fizetésével egyenlővé teendő.

- November
1. Mindenszentek ünnepe. Szünnap.
  2. Halottak napja. Szünnap.
  3. Engedélyezett szünnap.
  4. Püspök Ur ő méltósága névnapja. Szünnap.
  21. Szent Czeccilia, az intézet védőszentjének ünnepe. Szünnap.
  26. Szent Czeccilia napjának műsorral való megünneplése :
    1. Himnus. énekli az intézet férfikara.
    2. Alkalmi beszéd, tartja Bódi Ferencz IV. éves.
    3. Soló, énekli Papp István II. éves, harmoniumon kíséri Gál Mihály IV. éves.
    4. „Rákóczyné“, szavalja Király István III. éves.
    5. Magyar népdal- egyveleg. énekli a férfikar.
    6. „Koldus“ Abrányi E.-től, szavalja Varga F., I. éves.
    7. Hegedű quartett, előadják Siklódi P., Gál Mihály, Pálosi I., Gáspár Endre IV. éves növendékek.
    8. Jézus névünnepén, szavalja Gyórbiró I., II. éves.
    9. Rákóczy induló, énekli a férfikar.

- Deczember 7. Délután szüenidő. Az ifjuság gyónása.
 8. Mária szeplőtelen fogantatása. Ünnepe. Áldozás.
 16. Tanári értekezlet. A növendékek I. időszaki osztályozása. A II. időszaki részletes tanterv megállapítása.
 23. Délelőtt 12 órakor az értesítők kiosztása Szüenidő jan. 3-áig.

1900.

- Január 5. Délelőtt a magántanulók vizsgálata.
 Január 6. Vizkereszt ünnepe. Szüennap.
 27. Rendkívüli tanári értekezlet előadáson kívül az intézeti ösztöndijakért folya-
 modó tanulók érdemszerű jelölése tár-
 gyában.
 21. Az intézet önképzőköre zenekara hang-
 szereinek beszerzésére Szigligeti Ede
 Czigány 3 felvonásu népszinművét adja
 elő nagy szellemi és anyagi sikerrel.
 Február 2. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe.
 Szüennap.
 16. Országosvásár. Szüennap.
 24. Délelőtt 12 órakor a szüenidő kiadatik
 márczius 1-éig.
 Április 8., 9. Szentgyakorlatok.
 10—19. A husvéti szüenidő.
 22. Intézeti ünnepély programmal a 48-iki
 törvények szentesítésének emlékére.
 Május 2. Az erdélyi róm. k. status referense: Pál
 István apátkanonok meglátogatta az
 intézetet.
 10. Igazgatói szüennap, kirándulás a szabadba.
 14., 15. A IV. éves magántanulók írásbeli vizsgája.
 16. A IV. éves rendes és magántanulók osz-
 tályvizsgája.
 „ 17., 18., 19. A tanképesítő írásbeliek.

- Május 25. d. u. A kerületi méhészeti szaktanár előadást tartott az intézetben.
- Május 30., 31. június 1. Szentgyakorlatok az ifjuság számára.
- Jun. 2., 3., 4. A pünkösdi búcsu alkalmából az előadások szünetelnek.

3. Internátus és fegyelem.

A tanítóképző intézetben lévő internátus berendezése, napirendje és szabályai ugyanazok, mint az 1897—98-ik év értesítőjében foglaltatnak.

24 növendék volt az internátusban elszállásolva, mely szám betegségek és kimaradások folytán változott. A fegyelem három növendék csendes eltávolítását leszámítva kifogástalan volt.

2 növendék az asztal körül teljesített szolgálatért ingyenes ellátásban részesült. A főzetés a megelőző évekhez hasonlóan váltakozó rendszer szerint történt.

A többi növendék magánházaknál volt elhelyezve, hol az internátus szabályait ductoraik felügyelete alatt kötelesek voltak betartani. A többi 14 növendék a szülői háztól járt intézetiünkbe.

A növendékek egészségi állapota kisebbfoku meghűlésektől és egy növendék hosszabb ideig való betegkedésétől eltekintve, egész éven át kielégítő volt. Mely körülményt nagy mértékben dr. Kolonics Dénes, intézeti orvos szorgalmas látogatásainak köszönheti az intézeti előljáróság.

4. Segélyezés, ösztöndíjak, költségvetés.

Az erdélyi püspök ur sajátjából a következő mértékben segélyezte a tanári személyzet még szabályozatlan fizetését: P. Kórodi Berárd hittanárnak 120 korona, Kassai Lajos magyar nyelvtanárnak 533 korona 28 fillért, Csató János főgymn. okl. tanárnak 266 korona 64 fillért.

Négy növendék stipendiumára 480 koronát utalt ki.

Csikvármegye 600 koronával járul intézetünk felsegítéséhez.

Az erd. tanulm. alap 10 növendéknek ad évenként 800 koronát stipendiumképen.

Személyi és dologi kiadások	kor.	fil.	Az alapok, honnan fedeztetnek.						
			Tan. alap	Isk. pénzal.	Foga-rassai alap	Tandij. tanuló	Vallis-alap	Püspök sajátjából	Simon alap
összesen :	1193	88	3200	2460	1560	883.36	1500	839.92	18 kor. 12 fill.

5. Az intézeti kert és gazdasági oktatás.

Az intézet 1 $\frac{1}{2}$ hold területű gazdasági kertjében foglalkoztak a növendékek a mezei gazdasági növények termelése, konyhakertészet, gyümölcsfa-nevelés, méhészet körül Lakatos Izra tanár vezetése alatt.

A különböző osztályok növendékei egy-egy csoportba osztva alkalmas időben a délutáni előadások befejeztével munkálkodtak. Részük volt az ásás, kapálás, ültetés, veteményezés, gyümölcsfák tisztogatása, ültetése és nemesítésében. A fa nemesítését különösen a IV-ed évesek gyakorolták és pedig kielégítő eredménnyel, mert az oltások jobbára mind megfogantak. A nemesítés módjai közül a párosítás, lapozás, hég és hasitékba oltást gyakorolták.

Méhészetünk szép haladásnak örvend. Van egy szalmakaptár és 10 Dzierzon-rendszerű kaptár.

A tavaszi hónapokban a növendékek a szép iránti érzék nemesítése céljából egy szép virágos táblát alkottak, hová a virágok ápolása végett, különösen, a IV-ed évesek nagy szorgalommal eljártak gyomlálni, öntözgetni.

Az intézeti kert egyszersmint botanikus kert is.

6. Oktatás. Végzett tananyag.

Tanítóképzőnk tanulmányi életét illetőleg szigorúan ragaszkodtunk az állami tanítóképzők tantervéhez. Főtörekvésünk volt az egyes tárgyakból a tanterv kereteit szem előtt tartva szerves tudományegységet nyújtani növendé-

keiknek, hogy a részletek a nagy egészbe beillesztődven, a tudás és ennek methodikai haszna, gyakorlati értékesítése kövesse tanítványainkat az életbe.

Az előadott tananyagot, az órarendet a tanulmányi előmenetelt és a használatban lévő tankönyvek jegyzékét a következőkben adjuk.

1. Hittan.

Minden osztályban 2–2 óra.

I. osztály. Kathekizmus. Az ember célja és vége. A hitről és fogalmáról. A hit tárgya. Kinnyilatkoztatás. A forrásai: szentírás és hagyomány. A hit szükséges volta, tulajdonságai és megvallása. Első hitágazat. Az Istenről és tulajdonságairól. Isten lényegisége és tökéletességei. Isten megismerésének forrásai. Isten egysége. A Szentháromság-ról. Világkormányzat. Gondviselés. Az angyalokról, ezek természete, állapota és viszonya az emberekhez. Az első ember és bukása. Az ember teremtése, természete és eredeti állapota. Az eredeti bűn annak forrása és terjedéke. Mária szeplőtelen fogantatása. Az eredeti bűn következményei, Isten intézkedése az emberek üdvére a Megváltó eljövételéig. A II—XII. hitágazat részletezve.

Biblia. Ó-szövetség. A világteremtésétől fogva Ábrahámig. Ábrahám, Izsák és Jákob pátriárk. József és Mózes. A bírák. A királyok és a próféták. Az assyriai és babyloni fogság. Izrael népének kiszabadulása a fogságból és további állapota az ígért Megváltóig.

II. osztály. Kathekizmus. A parancsokról. Az Isten, felebarát és az ellenség iránti szeretetről. Az irgalmasság cselekedetei. Isten tíz és az anyaszentegyház öt parancsa részletezve. A bűnről általában. Az erényről és a keresztény tökéletességről.

Biblia. Uj-szövetség. Közlebbi előkészületek a Megváltó eljövételéhez. Jézus nyilvános életének első, második és harmadik esztendeje. Jézus kinszenvedése előtti végna-

pok. Jézus kinszenvedése, halála és megdicsőítése. Az apostolok cselekedetei. A Szentföld leírása.

III. osztály. Kathekizmus. A malasztról általában s mint ennek megszerzési és megőrzési eszközei: a szentségek és imádság.

Szertartástan. A szertartások fogalma, eredete, célja és felosztása. A szertartást végző személyek: különös tekintettel a kántor teendőire. A szent cselekmények. A szent mise részei csoportosítva, a főrészek közül külön tárgyalva a kántor teendőit olvasó, énekes és ünnepies miséknél. A szent miséhez szükséges készletek. A templomi ruha, a színek jelentősége használati ideje, a ruhák gondozása, az ostyasütés módja. — A litániák szertartása antiphonák időszerinti meghatározása. A szentségek és az azok kiszolgáltatása körüli kántori teendők. A szentelmények s az ezek végzésénél használandó ruhák és eszközök ismeretése s a segélkező teendői. A három sarkalatos ünnep: Karácsony, Husvét és Pünkösd. A szenthelyek: a templom és temető

IV. osztály. Hitelemzéstán. A hitelemzéstán és felosztása. A hitelemzés kezelője. A tanerők szakavatottsága. A tanító munkaköre a hitelemzésnél. A hitelemzés alanya. Gyermeismeret. A gyermek vallásoktatásának főcélja. Az értelem meggyőzésének feltételei. A bizonyítékok forrásai és nemei. Az emlékezet és szívművelésének jelentősége. A vallásos és erkölcsi érzelmek gondozása. Az akarat megindítására vonatkozó okok és ezek alkalmazása. A hitelemzés anyaga és kezelése. A bibliai történetek, a kathekizmus, a szertartások és az egyháztörténet tanításának módszere. A hitélet gyakorlásának jelentősége és gondozása. Módszertanilag kidolgozott hitelemzések ismertetése.

Egyháztörténelem. Fogalma, célja, haszna, felosztása. A szentlélek eljövételétől Nagy Konstantin megtéréseig. Második korszak: N. Konstantin intézkedései. Julián. A remete és zárdaélet. Az egyház befolyása a vad népekre. A világi és egyházi hatalom közreműködése. A görög sza-

adás, mohamedanizmus. A keresztes hadjáratok, azok eredményei és a lovagrendek, Az újabb eretnokségek, schizma, istenbéke és az investitúra harcz. Harmadik korszak: Luther és a reformáció. A tévely terjedése hazánkban. A missziók és áldásai. A 16—17-ik század szentjei. A francia forradalom, Napoleon, VII. Pius, a hitetlenség Közép-Európában, IX-ik Pius. Az ó-katholikusok, szabad-kömvészek és internácionálisták.

2. Nevelés-tudomány.

a) *Test- és egészségtan.* Az I. osztályban heti 3 óra. Az emberi test alkotó elemei, sejtképződés és szövetek, az emberi élet. A hőr testtani és egészségtani ismertetése; a mozgás és helyváltoztatás. A táplálkozás és szervei. A vér és vérkeringés. A lélegzés szervei és egészségtana. A kiválasztás, érzékek, beszédszervek, életkorok. Fertőző betegségek.

b) *Lóloktan.* A II. osztályban heti 4 óra. Az emberi lélek fogalma, működése. A megismerés alakjai: érzés, észrebevés, szemlélés, figyelem, képzetalkotás, emlékezés, képzelődés. Gondolkodástan. Az értelem működése: a fogalom alkotás, ítélet, következtetés törvényeink megismerésében. Az ész és eszmék. Az érzelmek tana. Egyéni társadalmi és vallási érzelmek. Az ösztön és akarat. Az ismerő, érző és akaró tehetségek fejlesztéstana részletesen.

c) *Neveléstan.* A III. osztályban heti 2 óra. Az ember rendeltetése, a nevelés fogalma, célja, eszközei általában. A nevelés egyes eszközei különösen. A testi ápolás célja és eszközei általános szempontból, ugyanez iskolai szempontból. Fegyelmzés fogalma és eszközei. A szoktatás általában és különösen. A jutalmazás és büntetés nevei. A példa az iskolai fegyelem ágai, közreható közegek. A nevelés főelve és a nevelés elvei általában. Az ember természetéből, rendeltetéséből folyó és a nevelő eljárására vonatkozó elvek.

d) *Nevelés és oktatás történelem, szervezettan.* A IV. osztályban heti 2 óra. Görög, római nevelés. Zsidó és

keresztény nevelés. A középkor nevelése. Reformáció kora. A különböző neveléstani irányok küzdelme. A nevelés uj-kora. Iskolaügy és az állam, a nevelésügy és böleselet, a magyar népoktatás részletesen. A népoktatás alaptörvényei, rendeletek és utasítások a népiskolai hatóságok részlete-sen. A tanítók nyugdíjazása. A népiskolai tanév kihirde-tése, a tanulók felvétele. Mulasztások, büntetések, sta-tisztikai adatok. Az iskolaszékek szervezése, tagjai és teen-dői. A tanítók illetményei, 30 filléres járulékokról, beiratási díj, tandíj, ötödéves kórpótlék, hivatalos iskolai ügyvitel, bélyeges és bélyegtelen bizonyítványok.

e) *Módszertan.* A II—III. osztályban heti 2—2 órában. A II. osztályban a lakóhelyi ismeretek története, célja, tan-anyaga, tanmódja, tanalakja. Az írva-olvasás terén előfor-dult főbb módszerek megismertetése, a helyes módszer meg-választása. Az olvasás tanításának célja, tanalakja tanme-nete az I—IV. osztályban, az ezen osztályokban használt olvasókönyvek kellékei. A nyelvtan módszertani kezelése. Fogalmazás. A számtan tanítása. Mindezekkel kapcsolatban az általános módszertan. A növendékek naponkint felváltva hospitáltak a gyakorló iskolában.

A III. osztályban az előbbi osztály ismétlése után : a földrajz tanításának célja, jelentősége, a tananyag megvá-lasztása és felosztása osztályonkint, tanalak, segédeszközök. Ily szellemben, a történelem, alkotmánytan, természeti tu-dományok, rajz, éneklés, tornászat és a nevelő kézimunka részletes módszertana. Hetenkint 2—2 gyakorlati fellépés.

3. Gyakorlati kiképzés.

A gyakorlati kiképzést a módszertan tanára és a gy-a-korló-iskolai tanító vezetik.

A *másod* évesek, mint a kiknek már némi elméleti pedagógiai ismereteik vannak, naponkint jelen vannak a gy-a-korló-iskolai tanításokon, a hol az egyes tanításokról jegy-zeteket készítenek, melyeket a gyakorló-iskolai tanítóval esetleg a módszertan tanárával közölnek. Fogadják, elbo-

csátják a növendékeket, a feladott munkákat átnézik, hogy a gyermekekkel való bánásmódban gyakorolják magukat és hogy majdan az írásbeli dolgozatok javítását gyorsan és helyesen végezhessék.

A III. és IV. évesek közül hetenkint 2—2 növendék tanít $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ órán át. A gyakorló-iskolai tanító által kiadott tananyag egy héttel a tanítást megelőzőleg kiadatik a fellépő növendéknek, a ki azt módszertanilag kidolgozva köteles átadni a módszertan tanárának, majd a gyakorló iskola tanítójának — a szükséges utbaigazítások vagy javítások céljából.

A fellépés után egy illetve két nappal történik a tanítások megbírálása, mely alkalomra minden egyes növendék köteles bírálatát írásban, külön e célra készített és a tanítási főbb pontokat feltüntető füzetben, elkészíteni, mivel a felhívottak kötelesek véleményüket elmondani, utánuk a fellépő növendék tart önbírálatot esetleg védelmezi megtámadt álláspontját. Végül a gyakorló-iskolai tanító esetleg a szaktanár, teszik meg észrevételeiket.

Hogy a növendékek huzamosabb tanításban és nevelésben is gyakorolhassák magukat, szóval, hogy beleéljék magukat egy iskola gyakorlati életébe: a negyedéves növendékek karácsony után 3—3 nap felváltva végzik a tanítást, a gyakorló-iskolai tanító folytonos felügyelete alatt és a szükséges utbaigazítások mellett.

4. Magyar nyelv.

Minden osztályban heti 2-2 óra.

I. osztály. Végzett tananyag: A hangok és felosztásuk. A hangok írása. A szavak változásai. Az ige. A névszók. A főnév. A melléknév. A számnév. A névmás. A névelő. A határozó szó. A kötőszó. Az indulatszó. Rokónértelmű szavak.

Prózaolvasmányok: Mária Theresia és az ifju Vukaszovich. Széchenyi István Gróf ifju korában. Utazás gályán.

Rodostó vidéke. Rodostó városa. Házirend Rákóczy rodostói lakában. A bujdosók életmódja. Rodostó lakóai. Török vendégség. A pogányok Noéja. A görögök másvilága. A trójai háború. A csodaszarvas és a hölgyrablás. A hadisten kardja. Aquileja megvívása. Etele és Leópápa. A fehér ló regéje. A korona és a kard. Szent László. Az utolsó Árpád.

Költői olvasmányok: A megfagyott gyermek, (Eötvös). Éji látogatás, (Gyulai P.) Az én hazám, (Mindszenti G.) A magyarok Mózes, (Garay). Az apostol, (Garay). Szózat, (Vörösmarty).

II. osztály. Végzett tananyag: a) Mondattanból: Az egyszerű mondat és fajtái. A mondat részek. A puszta alany és puszta állítmány. A kiegészítő. A tárgy. A határozó és a jelző. A szórend. Az összetett mondat. A mellérendelt és alárendelt mondatok. A körmondat.

b) Az Irálytanból: Az egyszerű és szép irály sajátosságai. A hangsúlyos és időmértékes verselés elemei. Az írás művek szerkesztésének törvényei. A leíró és elbeszélő, az elmélkedő és meggyőző előadás főbb formái. A polgári ügyiratok ismertetése.

Prózai olvasmányok: Az erdő egyik bohóca. A fehér golya. Utilevelek. (Pető). Vörösmarty tanuló korában. A hízlgő. Vonások a régi magyarok erköléseiből. Mohács. (Köléseitől). Egyházi beszéd. (Pázmány Pétertől).

Költői olvasmányok: Fohászzkodás, (Berzsenyi). Honfidal, (Petőfi). Kisgyermek halálára, (Vörösmarty). Bucus, (B. Eötvös). Szondi két apródja, (Arany). V. László, (Arany). Pókainé, (Gyulaitól).

III. osztály. Végzett tananyag: A költészet és a művészetek. A költészettan és a széptan. A tartalmi szépség elemei és ezeknek vegyületei. A rut. A tárgyalás szépségének elemei. A költés anyaga. A költői nyelv. A nemzeti versformák. Az idegen verseles. A költői előadás formái. A dal, óda és elégia. A tanköltemény, guóna, szatira, paródia és epigramm. A festő költemény, életkép, idill. A monda, rege, legenda. Az éposz. A regény. Novella. Költői elbeszél-

lés. Oktató elbeszélés. Allegoria. Ballada és románcz. A dráma fogalma és kellékei. A tragédia. A komédia. A közép-faju színmű. A népszínmű. A drámai költemény és a zenésített dráma.

Olvasmányok: A gólyához, (Tomba). A magyarokhoz, Zoltárok, Mohács, (Kisfaludy Károly), Zrinyi éneke, (Kölcssey). Levél egy elutazott barátom után, (Tomba). A szegény asszony könyve, (Vörösmarty). Családikör, (Arany). Szép Ilonka, (Vörösmarty). A gyermek és a szivárvány, (Arany). A Walesi bárdok, (Arany). Katona „Bánkban“-ja és Madách Imre „Ember trágédiája“ szemelvényekben.

IV. osztály. Végzett tananyag: A magyar nyelvtan, költészetten és irodalom történet tüzetes ismétlése. Alkalmos olvasmányok alapján irodalmunk kiváló nevezetességeinek beható ismertetése.

Írásbeli dolgozatok.

I. osztály. 1. A tanév kezdetén. 2. A templom. 3. Hallottak napja. 4. Mit tanulok szívesen? 5. Karácsonyi örömeink. 6. A falu télen. 7. A honfoglalás története „Árpád a honalapító“ című költemény alapján. 8. A természet ébredése. 9. Az ifju legszebb erényei.

II. osztály. 1. Aratáskor. 2. Az ima. 3. Az erdők haszna. 4. Az egészség. 5. A gazdaság és szegénység előnyei. 6. A legjobb tanítójelölt. (Jellemkép.) 7. Önéletrajz. 8. Üdvözlőbeszéd a főpásztor látogatásakor. 9. Szeresd a hazát. (Szónoki beszéd).

III. osztály. 1. Az öröm és fájdalom forrásai. 2. Az ipar és művészet jelentősége. 3. A tragikum Szép Ilonka. V. László és A walesi bárdok című költeményekben. 4. A tanítás sikerének feltételei. 5. A munkásság. 6. A víz a természetben és az ember szolgálatában. 7. Az önszeretet és az önzés. 8. Mi a hasonlóság és mi a különbség az éposz és a regény között. 9. Shakespeare Coriolanusának költészetten elemzése.

IV. osztály. 1. Őseink jelleme a hún magyar mondákban. 2. A bécsi, müncheni és Jordánszky codex nyelv-

szeti ismertetése. 3. A vallás-erkölcsös nevelés tényezői. 4. Isten csodája, hogy még áll hazánk. 5. Gondolatok Mikes Kelemen sirjánál. 6. Elbeszélő költészetünk a XVI. XVII. és XVIII. században. 7. Milyen a mintaszerű népiskola? 8. Egy szabadon választott dráma tartalmának és főbb jellemének ismertetése. 9. Arany János és Petőfi Sándor költészetének összehasonlító méltatása.

5. Német nyelv.

Minden osztályban heti 2 óra.

Az első osztályba a tanulók különböző nyelvismerettel jöttek, volt köztük egy-kettő, kinek kedvéért az írás elemeinél kellett kezdeni a tanítást. Mihelyt a kezdet nehézségei le voltak győzve, a tanítás tankönyvünk gyakorlatai szerint megindult. E gyakorlatokhoz csak a legszükségesebb nyelvtani részt tanulták meg, mert e tanítás legfontosabb része: a beszédgyakorlat. E beszélgetések anyagát hozzá lehet kötni a környezet viszonyaihoz, úgy hogy a tanulók lassan gondolkozva németül beszéljenek.

Igy a *második osztályban* a tanulók szókinése nemcsak folyton bővül, hanem a környezet tárgyaihoz és viszonyaihoz kötött ismétlés által meg is erősödik.

A *harmadik osztályban* folytatólagosan tankönyvünk olvasmányainak tárgyalása szolgál szóbeli és írásbeli nyelvgyakorlatul.

A *negyedik osztályban* ugyanez a tanítási eljárás szóban és írásban. Az írásbeli dolgozatokat a tanulók mind a négy osztályban mindig az iskolában végzik. — Minden osztályban havonként egy-egy írásbeli dolgozat.

6. Mennyiségtan.

Számтан az első osztályban. Törtszámolás. A közönséges törtek tulajdonsága, öregbitése és kissebbitése; a négy alaplümuelet közönséges, majd tizedes törtekkel. A törtek átváltoztatása. Viszonyok, arányok, ezek törvénye. A következtetések különféle esetei; egyszerű és összetett hárm-

szabály megfejtésének módjai. Olaszgyakorlat, lánczszabály, társaságszabály, vegyitésszabály, kamattőke, százalék, időszámítások. Három hetenkint egy iskolai dolgozat. Heti órák száma: 2.

Számтан a második osztályban. A négy alapművelet algebrai mennyiségekkel. Hatványozás. Gyökvonás; alap-tételek; törtgyökjelek. Második s harmadik gyök algebrai mennyiségekből s határozott számokból. Elsőfoku egyenletek egy és több ismeretlennel, tiszta és vegyes másodfoku egyenletek. Számтani és mértani haladványok. A kapcsolástanból a helycsere és egybevetés egyszerűbb esetei. Három hetenkint egy iskolai dolgozat. Heti órák száma: 2.

Mértan a III. osztályban. A síkbeli kiterjedés nemei, pontok, vonalak, szögek. A négyzetből kiindulva az egyenközények, ferdények, háromszögek, négyszögek, szabálytalan sokszögek ismertetése, azok összeillősége, hasonlósága és mérése. Pythagoras tantétele és alkalmazása. A kör s ahöz tartazó vonalak és szögek; szabályos sokszögek szerkesztése, mérése; a kör mérése; kerület szerkesztése, földmérés. Magasságmérés és vízszintezés. Háromhetenkint egy iskolai dolgozat. Heti órák száma: 2.

Mértan a IV. osztályban. A térben lévő egyenes vonalak és lapok. A mértani testek ismertetése, nevezetesen azok előállításá, hálója, felületük és köbtartalmuk mérése. Különbözö testek tömörségének mérése. Három hetenkint egy iskolai dolgozat. Heti órák száma: 2.

7. Földrajz.

Az I—II. osztályban heti 2—2 órában.

Az első osztályban a tanulók megismerik az Alföldet és pedig természeti, népességi és politikai szempontokból, részleteket a falitáblán emlékezetből is kell lerajzolniok, egyaránt. Minden leczkét a tanulók meg is rajzolnak. Ugyanígy megismerkednek az észak-nyugoti, észak-keleti, dél-keleti Kárpátok vidékével, a Dunántullal és Horvát-

Szlavoniával. Ezután szóval és rajzban összefoglalják e vidékek természeti, kulturális és politikai viszonyait, mely után Magyarország általános összefoglalása következik. Ausztria tartományai és Európa többi országainak ismertetése után ismét összefoglalják a tanult anyagot.

A második osztályban. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália országainak ismertetése után e földrészek tanult anyagát szóval és rajzban összefoglalják a tanulók. — A természettani és csillagászati földrajzból az alapfogalmak. A föld, mint világ test. A Föld szárazza, vize, légköre és belseje. A nap. Naprendszer. A hold (időmérés, naptár). A csillagokról általában. A növendékek elkészítették a tanult anyagnak megfelelő összes térképeket.

8. Történelem.

A III—IV. osztályban 3—3 óra.

III. osztály. Világtörténet. A világtörténet fogalma és felosztása. Az egyiptomi, phöníciai, babiloniai és assyriai, méd és perzsa, görög és római népek államainak földrajzi és történeti ismertetése és társadalmi műveltsége az ó-korból. A nyugat-római birodalom bukása után alakult európai államok földrajzi és történeti ismertetése és társadalmi műveltsége a középkorból. A felfedezések, hitujítás, Német-, Francia-, Angol-, Magyar-, Porosz-, Orosz-, Svéd- és Lengyelország földrajzi és történelmi ismertetése, az új világ rész szabadságharcza az új korból és ezen kor társadalmi műveltsége. A francia forradalom, keleti kérdés, 1830. és 1848-iki forradalmok története ismertetése és következményei a legújabb korból; ezen kornak társadalmi műveltsége.

IV. osztály. Magyarország története. A magyarok ősi története, vándorlás, honalkotás, vezérek kora, Arpád-ház, Anjouház és örökösei, vegyes és habsburgi királyaink uralkodása alatt.

Alkotmánytan. A IV. osztályban heti 1 óra. A magyar alkotmány története. A magyar alkotmány mai rendszere. A királyi hatalom alkotmányos gyakorlásának kellékei.

A király méltósága és jogai. Az országgyűlés két háza. A választás. Az országgyűlés. A végrehajtó hatalom feladata és gyakorlása. A miniszterium és annak szervezete. Közös ügyek s közös kormány. Delegáció. Törvényhatósági önkormányzat. Községi önkormányzat. Köztelherviselés. Adó. Vallás és közoktatásügyi miniszterium. A népoktatásügy szervezete. Igazságszolgáltatás. Honpolgári közjogok. Magánjog.

9. Természettudományi tárgyak.

Minden osztályban heti 2 óra.

I. osztály. Állattan. Emlősök: házi, mezei, erdei, külföldi emlősök. Majmok. Házi, erdei, mezei és vízi madarak. Hüllők, kétéltűek. Halak. Rovarok, hártyszárnyuak. Pók-félék. Soklábuak. Rákok. Puhatestűek. Férgesek. Tüskebőrűek. Meduzák, polypok, szivacsok. Vég-lények.

II. osztály. Ásványtan. Elemek, sós és szerves vegy-
yek. Szappan, lőpor, üveg, porcellán készítés. Ásvány-
és kőzettan. Egyszerű és összetett kőzetek. A geologia
elemei. Földünk korszakai.

III. osztály. Növénytan. Konyhakerti növények. Lom-
bos és tülevelű fák. Edényes virágtalanok. Mohok. Mérges
és gyógynövények. Mezei, gazdasági és ipari növények. A
növények külső és belső szervezete, élete, földrajzi elter-
jedése. Linné rendszere. Természetes rendszer. Kirándulások
a szabadban előforduló példányok tanulmányozása végett.

Természettan. Kísérletezések alapján: Az erők egyen-
súlya. A testek súlya. A halvazállapotok. A légnemű testek.
A melegről. Az időjárás. Dörzsölési villamosság. Delejesség.
A villamos áram. Mozcás.

IV. osztály. Természettan. A III. osztály tananyagá-
nak átismétlése után: A munka, hang és fény törvényei
kísérletezésekkel.

Vegyten. Kísérletezések alapján: Általános chemiai
fogalmak. A fontosabb elemek. A nemes és könnyű fémek.
Szervetlen savak, savak, bázisok, sókról. A szénhidrátok, az

erjedés. A szeszes italok. A szerves savak. A zsírok, szappan. Illanó olajok és gyanták. A szerves bázisok. A táplálkozás.

10. Zene.

a) Orgona és zongora.

I. osztály. Heti 2 órában. Hangszer, hangjegy ismeretése. Ujjgyakorlatok skálajátszás, két és több hangú és zongora gyakorlatok.

II. osztály. Heti 1 órában. Az első osztály tananyagának folytonos ismétlése mellett templomi és szertartásos énekek orgonakiséréte és a naponkinti isteni tiszteleten való gyakorlása.

III. osztály. Heti 1 órában. Nehezebb elő- és utójátékok, fugák, fugetták, egyházi és világi, valamint szertartásos énekek kíséréte és azoknak közönséges és ünnepélyes alkalommal az isteni tiszteleten való bemutatása.

IV. osztály. Heti 1 órában. Tantum ergók, Te Deumok, responsoriumok, vesperások, himnuszok gyakorlása ünnepélyes isteni tiszteletek alkalmával. Népdalok zongora kíséréttel. Példagyakorlatok.

b) Ének.

Minden osztályban 1- 1 óra.

I. osztály. Három-, négy- és öthangú hanggyakorlatok különféle ütenyekben. Hangközök, hangjegyírás, pontok üteny és ütenyjegyzés, ligatura, syncopa, nyugpont és ezeknek gyakorlati kivétele. Skálaéneklés. Két és több hangú egyházi és világi énekek.

II. osztály. Két szólamú éneklés. A módosító jelek. Természetes, színezett skálák. Kivételes hangjegy-csoportok. Két és több hangú egyházi és világi énekek.

III. osztály. A két alsó osztály tananyagának ismétlése. Előadási jelek egy- és több szólamú egyházi, szertartásos és világi énekek.

IV. A három alsó osztály ének gyakorlatainak ismétlése és gyakorlati bemutatása.

c) Összhangzattan.

A II. IV. osztályban heti 1—1 óra.

II. osztály. Hangközök, hanglépcsők, főhármasok és főhetesek képzése és létraszerű jelzése. Főhármasok fekvései, összekapcsolása, összhangosítása és fordítása. Zárlejtések.

III. osztály. Skála összhangosítása. Titos menetek, szólamok vezetése, főhetes képzése, fekvései, fordításai, szabályszerű feloldása és alkalmazása. A II. osztálybeli és a jelen tananyagnak összefoglalása és ismétlése minden hangnemben. A főhármasok és főhetesek mollban. A quinta és quarta-kör, a párvonalas kör összekapcsolásával. A skálák családfája. Ezek alapján dallamoknak összhangosítása két-, három-, négy és több szólamban.

IV. osztály. Átmenetek. Mellék-hármasok minden dur és moll-hangnemben, ezeknek alkalmazása. Áriák és skálák összhangosítása szük- és tág-harmoniában. Átmenetek mellék-hármasok alkalmazásával. Mellékhetesek. Kilenczesek. Kisebbitett hetesek képzése, feloldása és kiírása. Az összhangosítás módja. Zenei formák és a zene történet.

d) Hegedü.

I. osztály. Heti 2 óra. Tananyag: A hegedü egyes részeinek ismertetése. A nyirentyüröl és gyantáról. A test és hegedü tartásáról. A zene általában. A hangjegyek és hanglépcsők ismertetése. A vonalrendszer. A hegedükulcs. A hangjegyek alakjáról és értékéről. A szünjelek. Az ütenyek. Harmadok, negyedek, ötödök, hatodok, hetedek és nyolczadok. A pont értéke és helye. A zenészetben szokásos olasz műszavak. A hegedü hangolása. Gyakorlatok egy-egy huron. Fokonkinti következés mind a 4 huron. Térközök feletti gyakorlatok. Hanglépcső valamennyi térköz ugrásaiban. Gyakorlatok egész, fél és negyed hangjegyekkel. Syncope. Kötött és staccato hangjegyek ismertetése és játszása. Gyakorlatok $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ és $\frac{1}{16}$ hangjegyekkel. A hang keletkezésének ismertetése. Könnyebb egyházi énekek és válogatott irányu világi dalok játszása.

II. osztály. Heti 2 óra. Tananyag: Rövid elméleti és gyakorlati ismétlése az I-ső osztály tananyagának. Harminczketted és hatvannegyed hangjegyek ismertetése és gyakorlati kivitele. A gyakorlatok fokozatos folytatása egész, fél, negyed, nyolczad, tizenhatod, harminczketted és hatvannegyed hangjegyekkel. Könnyebb gyakorlatok különböző hangnemekben. A keresztek és b-ék alkalmazása. Visszaváltójelek alkalmazása és gyakorlati kivitele. A II-ik fekvés ismertetése. Összehasonlító gyakorlatok az I. és II-ik fekvésben. A már tanult gyakorlatok és dalok játszása a II-ik fekvésben. Vegyes gyakorlatok az I. és II-ik fekvésben fölváltva. Elemci az énektanításnak hegedü után. Egyházi énekek és választékos irányu világi dalok az I. és II-ik fekvésben vegyesen.

III. osztály. Heti 1 óra. Tananyag: Rövid ismétlése az I. és II-ik osztály tananyagának nehezebb kivitelben. Szigorubb átvitele, alkalmazása és összeolvasztása az elméleti résznek a gyakorlati részzel. A tanult gyakorlatok, egyházi énekek és világi dalok játszása az I., II. és III. fekvésben. A III-ik fekvés. Vegyes gyakorlatok az I., II. és III. fekvésben fölváltva és vegyesen. Hosszu hangok. Vegyes gyakorlatok hosszu hangok alkalmazásával. Pizzicato. Vegyes gyakorlatok kötött, staccato, pizzicato és hosszu hangok alkalmazásával. Ének tanítás (önálló) hegedü után. Kettős fogások. Ismeretlen gyakorlatok, egyházi énekek és világi dalok betanulása az I., II. és III-ik fekvésben.

IV. osztály. Heti 1 óra. Tananyag: Rövid, összegezett ismétlése az I., II., III. osztály tananyagának mind a három fekvésben. Ismeretlen gyakorlatok és énekek önálló játszása első látásra. Chromatikus hanglépcsők. Kettős fogások. Gyakorlatok a chromatikus hanglépcsőkre. Accordok. Vegyes gyakorlatok. Nehezebb egyházi énekek és választékos irányu világi dalok önálló betanulása az I., II. és III. fekvésben, alkalmazva az eddig tanultakat. Összjáték két és több hegedüvel. Önálló énektanítás hegedü után. Gyakorlatok különböző „dur“ és „moll“ hangnemekben az I., II. és III. fekvésben.

11. Rajz és szépirás.

Minden osztályban heti 1—1 órában.

a) Rajz.

I. osztály. Különböző egyenes és görbe vonalú geometriai idomok, elemei, stilizált levelek és virágok árnyékolt vonalokkal. Körben és elyipsisben a diszitmények elemei stíl magyarázatok mellett. Építészeti idomok; alap, párkány és oszlopfők részletei. Egyenes és görbe vonalú diszitmények, az árnyéklat fokozatainak ismertetése, gyakorlataival: Várdai Szilárd után.

II. osztály. Az árnyékolt és megvilágított rész különböző fokozatainak bővebb ismertetése és gyakorlatai, egyszerű és nehezebb, egyenes és görbe vonalú árnyékolt mértani idomokon. Renaissance és arabs-mor diszitmények körvonatokban és egészen árnyékolva, nagyobb és kisebb lapmintákról Balló Ede után.

III. osztály. Építészeti és faldiszitmények folytatása bővebb ismertetésekkel. Állati testrészek rajzolása nagyobb és kisebbre; egész állatok rajzolása körvonatokban és árnyékolva, testrészek arányai, azok beosztása és magyarázata. Kezek, lábak rajzolása, a fejrészleteinek ismertetése arányainak beosztása, a test egyes részei és arányai, fejek és egész emberi alakok rajzolása nagyobb és kisebb lapmintákról egészen árnyékolva Hermes után.

IV. osztály. Az egyenes és páregyenes rajzolása különböző nézetből és állásból természet után; a szögek nevei, síkmértani idomok és testek hálózatainak rajzolása sodronyminták után. Kocka, négy, öt, hat oldalú gúla, kup, körhenger, körgyűrű, párkányzatos négy oldalú gúla és kúp alakú hengeres oszlopok s végül ezen csoportosításának rajzolása kellő világítás mellett egész árnyékolással.

b) Szépirás.

I. osztály. Magyar és német folyóirás gyakorlatok, az egyes betűk saját alakjai és különböző tulajdonságainak

ismertetése táblai előírás után. A szépírás szabályainak és arányosságának magyarázata, a helyes ülés, testtartás, tolltartás és berendezés szemelótt tartása mellett. Vajda Pál szépírás mintái után.

II. osztály. Magyar és német folyóírási gyakorlatok a szépírás szabályainak magyarázata és megtartása mellett. A tanítás Vajda Pál és Nagy Sándor mintái után történt.

12. Testgyakorlat.

Minden osztályban heti egy órában.

I—II. osztály. Katonai és tornászó rendgyakorlatok. Szabad gyakorlatok. Szergyakorlatok a növendékek erejéhez és fejlettségéhez mérten. Kirándulások, játékok.

III—IV. osztály. Az előbbi osztályok tananyaga kibővítve, különös sulyt helyezve a szabatos tornázásra. Elméleti oktatás a tornatanításra s a tornaterek berendezéséről. Gyakorlás a vezénnylésben.

13. Kézügyességi oktatás.

Az I--II. osztályban heti 4 óra.

Ez oktatásnak célja a szemet és a kezét gyakorlati készségekre nevelni, gondolkozva dolgozni megtanítani, a munkairánti szeretetet ápolni, a rajz, fizika és mértannak konkrét háttérrel nyújtani; a szabadidőt hasznosan felhasználni és a fiataloknak alkalmat adni testi mozgásokra. A mai kézimunka-tanítás kiindulási pont gyanánt tehát az egyszerűbb s nem a mükedvelő munka iránt való kedv és szeretet felébresztését tekinti s ezen munkakedvet annyira fokozni igyekszik, hogy a munka a gyermek szokásává, második természetévé s mintegy oly benső élet erővé váljék, mely a serdülő ifjút minden külső kényszer nélkül, magától tereli a háziipari foglalatosság felé. Minden ezen ezélok elérésében az ugynevezett háziipar tanítás nem támogathatott, azért oly munkanemek után kellett néznünk, a melyek a gyermekies felfogásnak megfelelnek s magának a gyermeknek örömet szereznek. Az idén azonban még mindig a kezdet ne-

hézségeivel küzdve lassan haladhattunk kitűzött célunk felé. A szükséges munkatermek hiányában csak a karton (papiros) munkákra szoritkozhattunk, holott a munkatanítás csak akkor fogja a kitűzött célokat elérni, ha az összes munkanemeket, vagy legalább a papiros és famunkákat meghonosíthatja.

Tanmenetünkben azt a főelvet követtük, hogy a mintákat a növendékek minden segítség nélkül, önállóan csinálhassák, a tanár csak utmutatásra szolgáljon s ne legyen kénytelen a munkában segíteni. Továbbá, hogy a növendékek tisztán és csinosan dolgozzanak, hisz ez a nevelő kézi munkatanításnak egyik legfőbb célja.

A használatban levő tankönyvek jegyzéke.

1. évfolyamon:

- 1 Hittan Deharbe-Káté.
„ Roder-Biblia.
- 2 Test- és egészsz. Erdődi János.
- 3 Magyar nyelv. Szinnyi József.
- 4 Német gyak. k. Ahn-Erényi.
- 5 Számtan Schultz Imre.
- 6 Földrajz Bárány Gyula.
- 7 Term. rajz Bárány Gy. Állat.
- 8 Énektan Erney József.
- 9 Orgonaisk. Köppl orgonaisk.
- 10 Hegedü Huber Károly.
- 11 Rajz Váradi Szilárd.
- 12 Szépirás Vajda Pál.
- 13 Torna Markó Lajos.

II. évfolyamon:

- 1 Hittan Dehárbe-Káté.
„ Roder-Biblia.
- 2 Lélektan, logika Erdődi János.
- 3 Módszertan Bárány Ignác, pótolva jegyzetekkel.
- 4 Magyar nyelv Szinyei I. mondatt. Novák I. Irt.
- 5 Német Ahn-Erényi.
- 6 Számtan Schultz Imre.
- 7 Természetrajz Dr. Roth Samu.
- 8 Földrajz Bárány Gyula.
- 9 Énektan Erney 1., 2. k.
- 10 Orgona Köppl-orgonaisk.
- 11 Hegedü Huber Károly.
- 12 Összhangzattan Schultz I.
- 13 Rajz Váradi Szilárd.
- 14 Szépirás Nagy Sándor.
- 15 Torna Makró Lajos.

III. évfolyamon :

- 1 Hittan Dehárbe-Káté.
Szertartás
- 2 Neveléstan Erdódi János.
- 3 Módszertan Bárány Ignác pótolva jegyzetekkel.
- 4 Magyar Szántó K. Költészettan.
- 5 Német Ahn-Erényi (III. fej.)
- 6 Mértan Mocnik-Zzaboky.
- 7 Történelem Szulik J. világtörténet.
- 8 Természetráajz Dr. Roth S. Növénytan.
- 9 Természettan Dr. Kovács J.
- 10 Énektan Erney.
- 11 Orgonaiskola Köppl-Organaiskola.
- 12 Hegedü Huber Károly.
- 13 Összhangzattan Schultz Imre.
- 14 Rajz Hermes után.
- 15 Torna Oheroly János.

IV. évfolyamon.

- 1 Hittan: Egyháztörténet Szulik J.
Hitelemzéstán Fonyó P.
- 2 Neveléstörténet Erdódi János.
Szervezettan dr. Szabó Mihály.
- 3 Módszertan Bárány Ignác.
Gyakorló tanítás.
- 4 Magyar Szulik: Irodalomtörténet.
- 5 Történet Horváth-Marczali. Magyarok történet.
- 6 Német Ahn-Erényi.
- 7 Mértan Mochnik-Szaboky.
- 8 Természettan dr. Kovács János.
- 9 Vegytan dr. Hankó és dr. Tzerényi Achemiael.
- 10 Alkotmánytan dr. Csiky Kálmán.
- 11 Gazdaságtan. Kiss Kálmán Mezei Gazd. és Kert.
- 12 Ének Erney-Énektan.
- 13 Orgona Köppl-Organaiskola.
- 14 Hegedü Huber Károly-Hegedü iskola.
- 15 Összhangzattan Schultz Imre.
- 16 Torna Oheroly János.

Tanítóképzőnk órarendje.

Nap	Óra	I. év	II. év	III. év	IV. év
Hétfő	8-9 9-10 10-11 11-12 2-3 3-4	Koródi—Hittan Augustin—Német Kassay—Magyar Balányi—Hegedű Sipos—Szépiárd	Kardcsony—Nevelés Koródi—Hittan Augustin—Német Augustin—Földrajz — Augustin—Slöjd	Lakatos—Mértan Tima—Történelem Tima—Zene — Lakatos—Természet —	Tima—Történet Lakatos—Mértan Iskola látogatás Kassay—Magyar Iskola látogatás —
Kedd	8-9 9-10 10-11 11-12 2-3 3-4	Lakatos—Természet Tima—Zene Augustin—Földrajz — — Augustin—Slöjd	Augustin—Módszer Lakatos—Mennyiség Tima—Zene Balányi—Hegedű Sipos—Rajz —	Koródi—Hittan Augustin—Német Kassay—Magyar — Lakatos—Term. rajz —	Kardcsony—Nevelés Koródi—Hittan Lakatos—Mértan Tima—Zene Sipos—Rajz —
Szerda	8-9 9-10 10-11 11-12 2-3	Lakatos—Mennyiség Kardcsony—Nevelés Tima—Zene — X á n t u s — T o r n a	Kardcsony—Lélekt. Lakatos—Természet Kassay—Magyar Tima—Zene —	Tima—Zene Augustin—Módszer Csató—Természet. Kassay—Magyar —	Gyakorló-iskola Csató—Természettan Lakatos—Gazdaságt. Csató—Vegytan —
Csütörtök	8-9 9-10 10-11 11-12 2-3	Koródi—Hittan Tima—Zene Augustin—Földrajz — —	Lakatos—Mennyiség. Koródi—Hittan Kardcsony—Nevelés. Kassay—Magyar — L a k a t o s — É n e k	Balányi—Hegedű Kardcsony—Nevelés. Tima—Történet Augustin—Német —	Augustin—Német Lakatos—Alkotmány Gyakorlati tan. bir. Balányi—Hegedű —
Péntek	8-9 9-10 10-11 11-12 2-3	Augustin—Német Kardcsony—Nevelés Kassay—Magyar — Sipos—Rajz	Kardcsony—Nevelés Tima—Zene Lakatos—Természet Balányi—Hegedű —	Lakatos—Mértan Csató—Természet. Augustin—Módszer. Tima—Zene Sipos—Rajz	Koródi—Hittan Augustin—Német Tima—Történet Kassay—Magyar Lakatos—Gazdaságt. —
Szombat	8-9 9-10 10-11 11-12 3-4	Lakatos—Természet. Lakatos—Mennyiség. Kardcsony—Nevelés Balányi—Hegedű — V e c s e r n y e	Augustin—Módszer. Augustin—Német Augustin—Földrajz — —	Koródi—Hittan Kardcsony—Nevelés. Tima—Történet Gyak. tanítás bírálat. — X á n t u s — T o r n a	Kardcsony—Nevelés Tima—Történet Gyakorló-iskola Tima—Zene —
Vasárnap	1/2 10-10 10-12 3-4	E x h o r t a t i o S z e n t m i s e h a l l g a t á s V e c s e r n y e			

Az ifjusági önképzőkör.

Az ifjusági önképzőkör a jelen tanévre szeptemberben kezdte meg működését 85 taggal, a kik dicséretre méltó buzgósággal és szorgalommal használták fel a rendelkezésükre álló eszközöket, melyeket az önképzőkör nyújtott. A körnek ügyeit az alakuló gyűlésen választott tisztviselők intézték, ezek: Bálint Sándor (III. éves) elnök, Kanabé Mihály (III. éves) főjegyző, Kászoni János (II. éves) aljegyző, Veress Dónát (III. éves) pénztáros, Imre Sándor (III. éves) titkár, Veress István (III. éves) könyvtáros, Salamon Márton (III. éves) énekvezető, György Gyula (III. éves) zenevezető. Bíráló bizottsági elnök: Király István III. éves növendék. Bíráló bizottsági tagok: Hadnagy Dénes III. éves, Csukor János II. éves, Molnár András II. éves és Jénák Lajos I. éves növendékek.

A kör munkálkodást írásban és szóbelileg egyaránt fejtett ki; írásban: módszertani neveléstani, szépirodalmi munkák kidolgozásával, művek bírálatával; szóbelileg: bírálatok elmondásával, szavalatokkal. A kör e czélszerű és sikerrel járó munkájában hathatós támaszul és buzdításul szolgált a tanári karnak érdeklődése a kör ügyei iránt, a mennyiben tanácsaival és utmutatásaival elősegítette az önmunkálkodás sikerét és gondoskodott arról, hogy az intézetben uralkodó elvek itt is érvényre jussanak. Ezen kívül *Karácsony József* igazgató ur „Az erkölcs szerepe a műveltségben“ czimű pályatételt tűzte ki, melynek jutalmát, 10 koronát Vágásy János IV. éves növendék nyerte el. A másik jutalmat a kör tisztviselői tűzték ki, annak, ki „A szerencse mezőt ad, de rajta a győzelmet csak erény vivhatja ki“ pályatételt kidolgozza. E jutalmat Gál Mihály IV. éves növendék nyerte el.

Tartott a kör e tanév folyamán 14 rendes és 3 diszgyűlést, a bíráló bizottság és a tisztviselők szintén 14 gyűlést, melyeken munkálkodásukat kifejtették. E gyűléseken 50 szavalat, 5 felolvasás történt, előadtak 62 ének és zenedarabot, részint önkéntes jelentkezés, részint elnöki kijelölés folytán. Beérkezett összesen 102 dolgozat: 62 próza, 34 kötött és 3 zenésített. A prózai munkásság terén kiüntek: Bódi Ferencz, Vágásy János, Zsögön Zoltán, Gál Mihály IV. éves növendékek; mint szavalók pedig Zsögön Zoltán, Király István, Györbiró István és Varga Ferencz.

Az önképzőkör tagjainak munkásságát általában véve a komolyság és érdeklődés jellemezte, az előbbi az írásbeli dolgozatok nagy számában és a tanulóköz mért értékükben az utóbbi a gyűlések látogatásában nyilvánult; ugyanezen gondosság konstatálható a szavalati darabok megválasztásában is.

Mint az elmúlt iskolai években, úgy a mostaniban sem hiányoztak egyes jelentékenyebb mozzanatok, melyek a kör beléletére és tevékenységének fokozására élénkítő hatással voltak. Ezen ünnepélyek a következő tárgysorozatok szerint mentek végbe:

I. Az intézeti önképzőkör tárgysorozata Czeczilia-ünnepélyén:

1. *Hymnus.* Énekelte az ifjuság.
2. *Alkalmi beszéd.* Tartotta: Bódi Ferencz IV. éves növendék.
3. *Ének-soló.* Énekelte: Pap István II. éves növendék, harmoniumon kísérte: Gál Mihály IV. éves növendék.
4. Arany János „*Rákóczy*“-néja. Szavalta: Király István III. éves növendék.
5. *Magyar népdal-egyveleg.* Énekelte az ifjuság.
6. Ábrányi Emil „*Koldus*“ a. Szavalta: Varga Ferencz I. éves növendék.
7. *Hegedű quint.* Játszották: Siklódy Péter, Gál Mihály, Pálosi János, Gáspár Endre IV. éves növendékek.
8. *Jézus névünnepén.* Kuthnetől. Szavalta: Györbiró István II. éves növendék.
9. *Rákóczy induló.* Énekelte az ifjuság.

II. A negyedik rendes gyűlés tárgysorozata.

1. Felolvasott Kovács Béla IV. éves növendék.

2. *Szóló.* Énekelte: Pap István II. éves növendék, harmoniumon: kísérte Vágásy János IV. éves növendék.

3. Csengery Gyula. *„Fogoly lengyel“.* Szavalta: Varga Ferencz I. éves növendék.

4. *Duett.* Énekelték: György Gyula és Imre Sándor III. éves növendékek, harmoniumon kísérte: Salamon Márton III. éves növendék.

5. Petőfy Sándor. *„Nemzeti dal“.* Szavalta: Pál Gyula II. éves növendék.

6. *Szóló.* Énekelte: Veres Donát III. éves növendék, harmoniumon kísérte: Ágoston József IV. éves növendék.

7. A beérkezett dolgozatok bírálatának felolvasása.

8. Petőfy Sándor. *„Ledőlt szobor.“* Szavalta: Király István III. éves növendék.

9. *Helyes-e, ha a tanító az iskolai feladatok mellő házi dolgozatokat is ad fel?* Vitakérdés.

10. *Praeludium.* Játszotta: Veress István III. éves növendék.

11. Berzsényi Dániel. *„Fohász.“* Szavalta: Gáspár Árpád IV. éves növendék.

12. *Hegedű duett.* Játszották: Ágoston József IV. éves és Balázs Márton II. éves növendék.

13. Indítványok.

Az önképzőkör ezen iskolai éven előfizetett a Magyar Geniuszra, a Magyar Szemlére, a Magyar Szalon- és Vasárnapi Ujságra. Ezekon kívül olvasták: a Katholikus Tanügyet, a Népmvelőt, Néptanítók Lapját, Délvidéki Tanügyet, Katholikus Paedegógiát, Magyar Államot, Alkotmányt, Közművelődést és a Csiki Lapokat.

Ezekben van szerencsém röviden feltüntetni az ifjúsági önképzőkör jelen iskolai évi működését.

Augustin Imre,
a kör vezető-elnöke.

Gyűjtemények.

I. A tanári könyvtár a f. tanévben a következő művekkel gyarapodott:

1. Jakab Ferencz, Irodalom történet. 2. Dr. Weisz I., Világtörténelem. 3. Páris Frigyes, A németországi mezőgazdasági szövetkezetek. 4. Schulz - Molnár, A nevelés történelme. 6. Rigler Gusztáv, Előadások az iskolai egészségügy köréből. 6. Bolle János, A selyem tenyésztés Japánban. 7. Rousseau, Emil. 8. Szabó Mihály, A tanítók jogai. 9. A selyem tenyésztők naptára. 10. Katholikus Paedagogia, Népevelő, Néptanítók Lapja, Tanítóképző, Katholikus Tanügy és Egészség, egy-egy évfolyama.

II. Az ifjúsági könyvtár szaporodása:

a) Ajándékozás útján: 1. Dr. Steinberger Ferencz, Jézus Krisztus a nevelőtanítók eseményképe. 2. Páris Frigyes, A németországi mezőgazdasági szövetkezetek. 3. Rudnyánszky Gyula, Mária dalok és legendák. 4. Márkos Gyula, Katholikus örtüzek. Wekerle László, Kis Lexikon. 6. Jókai Mór, A medvék országában. 7. Petőfi Sándor, A helység kalapácsa. 8. Arany János, Buda halála. 9. Kazinczy Ferencz Pályám emlékezete. 10. Arany János, Az első lopás, Jókai ördöge. 11. Kölcsey Ferencz, Válogatott versek. 12. Arany J., Toldi szerelme. 13. Shakspere, János király. 14. Jókai Mór, A nagyenyedi két füzfa. 15. Tinódi Sebestyén, Historiás énekei. 16. Shakspere, Hamlet. 17. Moliere, Botsinálta doktor. 18. Cserei Mihály historiája. 19. Kazinczy F. levelei. 20. Angyal Dávid, Bethlen Gábor. 21. Szinnyei Ferencz, Petőfi Sándor.

b) Vétel útján:

1. Kölcsey Ferencz minden munkái, 8 kötet. 2. Bajza József összegyűjtött munkái, 6 kötet. 3. Vörösmarty Mihály

munkái, 6 kötet. 4. Madách Imre, Az ember tragoediája. 5. Arany János összes költeményei, 2 kötet. 6. Tompa Mihály összegyűjtött költeményei, 5 kötet. 7. Garamszeghi Lubrich Ágost, Nevelés tudomány, 4 kötet. 8. Lubrich Ágost, Herbart bölcsészeti rendszerének alaptévedéseit kimutató szemelvények. 9. Ujváry Béla, Tanítók naptára. 10. Felméry Lajos, Nevelés tudomány kézikönyve. 11. Hevesi Jenő, A milliomos büntársa. 12. Garamszeghi Béla, Doderó kapitány. 13. Magyar Genius, Magyar Szemle, Magyar Szalon és Vasárnapi Ujság egy-egy évfolyama.

Ugy a tanári mint az ifjusági könyvtár szakszerűleg teljesen rendezett állapotban van.

Az intézet rendelkezésére álló hiányos felszerelésű szertárakat pótoltuk a helybeli főgymnasium szertárainak használásával.

7. Gyakorló-iskola.

Gyakorló-iskolánk a tanítóképző intézettel szoros kapcsolatban áll. Van négy osztálya, tehát osztatlan iskola, egy tanító vezetése alatt. A tanítás a népiskolai törvény, püspöki tanterv, részletes tanmenet és órarend szerint folyt.

Az iskolai rendtartásban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur által, 1898-ban kiadott népiskolai felvételi, előmeneteli, mulasztási és mulasztási naplók, a tanítás anyagát feltüntető osztály-napló használatnak.

Gyakorló-iskola tanító fizetését, az erdélyi róm. kath. iskolák és a csik-somlyói róm. kath. iskolák alapjából kapja.

Csik-Somlyóról bejáró növendékek után, a községi pénztárból személyenkint 4—4 korona tandíj fizettetett ki, az idegen községekből beadott növendékekre, a szülők 6—6 koronát tartoztak személyenkint fizetni, a mely összeg az iskolai taneszközök és tüzelő fa beszerzésére használtatott fel. Szép és megható ünnepélyt képezett 22 gyakorló-iskolai növendéknek, a husvéti időben végzett első gyónás és szent áldozása.

A) Az elemi gyakorló-iskolai tanulók névsora és általános osztályzata.

I. OSZTÁLY.

- 1 Ambrus János, jó.
- Borbát János, jó.
- Burján Lajos, jeles.
- Burján Károly, jeles.
- Csiszér Sándor, jeles.
- Bene József, Jeles.
- Domokos Károly, elégtelen.
- Hozó Lázár, elégséges.
- Komán Béla, elégtelen.
- Kolonics Viola, jó.
- Lakatos Miklós, jó.
- Orbán Béla, jeles.
- Orbán Balázs, jó.
- Petres Tamás, jeles.
- Péter József, jó.
- Salamon Antal, jó.
- Salamon Elek, jó.
- Sándor Pál, elégtelen.
- Székely Lajos, elégtelen.
- 20 Vuta Lázár, elégtelen

II. OSZTÁLY.

- 1 Ambrus Elek, kitünő.
- Abrahám Lajos, kitünő.
- Bálint Árpád, jó.

- Bálint János, jó.
- Csiszér Imre, elégséges.
- Gecző István, jó.
- Gecző Benjámin, jó.
- György János, jó.
- Lajos Károly, jó.
- Orbán Ferencz, jó.
- Orbán Sándor, jó.
- Salamon Antal, elégtelen.
- 13 Xántus József, jeles.

III. OSZTÁLY.

- 1 András József, jó.
- Burján Imre, kitünő.
- Ifj. Bálint Ferencz, jeles.
- Bálint Ferencz, elégséges.
- Ciszér Sándor, jeles.
- Jakab Sándor, elégséges.
- Krausz Jenő, jó.
- Orbán Imre, elégtelen.
- Péter András, jó.
- Petres Kálmán, jeles.
- Salamon Ignác, elégséges.
- Salamon János, elégséges.
- 13 Sánta Imre, jeles.

IV. OSZTÁLY.

- 1 Ambrus László, jeles
Bálint Antal, elégséges.
Bartalis Márton, jeles.
Benő Imre, elégséges.
Deák Ferencz, elégséges.
Domokos Gyula, elégséges.
Fuzekas Ferencz, kitünő.
Hozó Illés, elégséges
Köszegi Kárlly, jó.
Lakatos Antal, jó.
Miedáner Gyula, elégséges.

- Nagy Illés, elégséges.
Orbán István, jó.
Olti Jenő, jó.
Pál Andor, jeles.
Petres Antal, jeles.
Petres Bálint, elégséges.
Petres Gyula, elégséges.
Rafain Antal, jeles.
Szántó József, elégséges.
Székely József, jó.
22 Zöld János, jeles.

B) Általános osztályzat szerint.

	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	IV. oszt.	összesen
Kitünő	—	2	1	1	4
Jeles	6	1	4	6	17
Jó	8	8	3	5	24
Elégséges	1	1	4	10	16
Elégtelen	5	1	1	—	7

C) A tanulók által használt tankönyvek.

ABC-és könyv: Mócsy,- Petrovác,- Steinberger-féle.
I., II., III. és IV-ik olvasó: Bárány Ignác szerkesztése.
Elemi és Közép-kathekizmus: Egri. Biblia: Kissebb gyermekek számára; Biblia: Középkorú gyermekek számára; kiadja: A Szent-István-Társulat. Földrajz: A III., IV. osztály számára Józsa Sándortól. Nyelvtan: A III., IV-ik osztály számára Nagy Lászlótól. Számtan: A III., IV-ik osztály számára. Faludi (Fuchs) János. Egészségtan: Dr Széll Lajos.

D) A taneszközök kimutatása.

1 darab Magyarország fali térképe. 1 darab Európa fali térképe. 1 darab Cikmegeye fali térképe. 1 darab Palesztina fali térképe. Fali olvasó-táblák: Mócsy—Petrovác. Mozgatható betűk gyűjteménye. 2 darab Számológép. 1 darab Orosz és Dr. Eben-féle. Bibliái szemléltető képek. Természetrajzi ábrák. Különböző szemléltető eszközök. 1 darab Földgömb.

Sorszám	N é v	Viselet	Szorgalom	Hittan	Nevelés	Magyar
1	Adorján Imre	2	3	2	2	4
2	Ábrahám János	2	3	1	1	4
3	Balázs Antal	3	3	2	1	4
4	Balogh Jenő	1	2	1	1	4
5	Bálint Károly	2	2	1	1	3
6	Benedek István	2	2	1	1	3
7	Csergő Venczel	2	3	2	2	3
8	Czirják Jenő	3	3	2	2	3
9	Dobai Endre	2	2	1	1	2
10	Fodor Izra	2	3	3	1	4
11	Földes Zoltán	3	3	2	3	3
12	Jakabos Dénes	2	3	4	2	4
13	Jenák Lajos	2	2	1	2	2
14	Kiss András	2	3	1	1	4
15	Kőrödy Mihály	2	2	1	1	1
16	Kozma Géza	3	3	3	3	3
17	Lukács József	1	2	1	1	1
18	Medve András	2	3	2	2	3
19	Molnár Lázár	2	2	1	1	3
20	Papp János	2	3	3	3	3
21	Salló Benjám	2	4	3	2	4
22	Sárosi Gergely	1	2	1	1	1
23	Simon Sándor	3	3	2	2	2
24	Szöke Sándor	2	4	2	1	4
25	Takó Mózes	2	3	3	3	3
26	Tamási Kálmán	1	3	3	4	3
27	Vargha Ferencz	1	2	1	1	2
28	Wéger Béla	1	3	3	4	3
1	Magán tanuló: Holló Anna	2	3	2	2	3

folyam.

Német	Számítan	Földrajz	Term. rajz	Ének	Orgona	Hegedű	Rajz	Szépíráás	Torna	Kézimunka	Általános oszt.
4	3	4	2	2	3	4	3	3	3	3	3
4	2	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3
1	2	2	2	2	3	1	3	3	2	4	3
2	2	2	2	1	1	3	3	2	3	3	2
1	2	2	2	4	3	3	3	3	2	3	3
3	2	1	2	2	2	2	3	3	2	3	3
2	2	3	2	3	2	4	3	3	2	2	3
1	2	3	2	4	3	2	3	3	1	3	3
2	1	4	1	1	1	3	3	4	3	2	3
3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3
2	2	2	1	2	4	3	3	3	3	2	3
4	2	4	2	3	2	2	3	3	1	1	3
1	1	1	1	3	1	3	2	2	2	3	2
1	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	3
1	1	1	1	3	2	3	3	3	2	2	2
4	2	4	2	3	2	2	3	2	2	1	3
1	1	1	1	2	1	3	3	2	2	2	2
4	2	1	2	3	2	2	3	3	2	3	3
1	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2
4	2	4	2	4	3	3	1	2	3	1	2
5	3	4	2	5	4	3	2	3	4	4	5
3	1	1	1	2	2	3	3	3	3	3	2
4	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2	3
5	2	4	2	4	3	4	3	4	3	4	5
2	2	2	2	3	3	1	3	4	3	3	3
2	2	3	2	4	3	3	4	3	3	1	3
2	1	1	1	3	1	1	1	1	2	1	2
3	3	3	2	4	4	3	2	2	1	4	3
3	2	3	4	3	4	—	4	4	—	—	3

Sorszám	N é v	Viselet	Szorgalom	Hittan	Lélektan	Módszertan	Tanítási gyak.
1	Albert József	2	1	1	1	1	—
2	Ambrus Szilveszter	2	2	1	1	3	—
3	Balázs Márton	4	5	3	5	4	—
4	Bardocz Endre	2	2	2	2	2	—
5	Beke András	2	2	2	1	1	—
6	Benedek Imre	3	5	4	5	3	—
7	Csukor János	4	2	3	4	1	—
8	Fazakas József	2	2	2	2	2	—
9	Fábián Gergely	1	2	1	1	1	—
10	Gaal Gáspár	2	3	3	2	3	—
11	Gábor Gyula	2	2	2	4	2	—
12	Györbiró István	4	3	3	4	3	—
13	Kászoni János	3	2	1	2	2	—
14	Lakatos József	2	2	2	3	2	—
15	László Imre	2	3	4	4	3	—
16	Márton Mihály	2	3	2	4	2	—
17	Molnár András	2	1	1	1	1	—
18	Nyáguly Miklós	3	5	3	4	4	—
19	Oláh Gyula	2	3	3	2	2	—
20	Papp István	2	2	1	1	1	—
21	Paál Gyula	3	3	3	4	3	—
22	Veress József	1	2	1	1	1	—

folyam.

Magyar nyelv	Német nyelv	Számítan	Mértan	Földrajz	Term. rajz	Ének	Orgona	Hegedű	Összhangzattan	Rajz	Szépíráás	Torna	Szlőjd	Általános oszt.
1	1	2	—	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
3	4	2	—	3	2	2	4	3	3	2	2	2	2	2
4	4	3	—	3	2	3	3	3	3	1	3	3	3	3
4	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	2	2	—	1	2	2	1	4	2	3	4	2	2	2
2	2	2	—	1	2	2	2	3	3	3	2	2	1	5
3	3	2	—	2	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2
2	3	2	—	2	2	3	4	3	3	2	2	2	2	2
2	1	2	—	3	2	2	1	4	2	3	3	2	2	2
4	2	3	—	4	2	3	2	4	2	3	3	1	1	3
3	3	3	—	3	2	2	2	4	3	3	3	2	2	2
1	1	1	—	1	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3
4	2	3	—	2	2	2	3	3	3	2	3	1	1	1
4	4	3	—	4	2	3	4	4	4	3	3	3	3	5
3	5	3	—	4	2	3	3	3	4	3	2	2	2	5
2	4	2	—	4	1	3	3	3	4	3	2	1	1	3
2	3	2	—	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2
4	3	3	—	3	2	3	3	2	4	3	2	1	3	3
2	2	3	—	1	2	2	3	3	4	1	1	1	3	3

Sorszám	N ó v	Hittan	Nevelés	Módszertan	Gyak. tanítás	Magyar nyelv	Német nyelv	Méltan
1	Balázs Gyula	3	3	2	4	3	4	3
2	Bálint Sándor	1	1	1	1	1	1	1
3	Demes Ignác	1	2	1	3	2	4	3
4	György Gyula	2	1	2	2	2	4	1
5	Hadnagy Dénes	2	2	2	4	2	2	2
6	Imre Sándor	2	1	1	2	2	1	2
7	Karabé Mihály	1	1	1	3	2	2	3
8	Király István	2	2	2	3	2	3	2
9	Nagy Tamás	1	1	1	2	1	3	2
10	Salló Albert	1	1	1	3	2	3	1
11	Salamon Márton	2	1	2	3	2	2	2
12	Szopos András	3	1	3	3	2	4	2
13	Veress Dónát	1	1	1	3	2	3	2
14	Veress István	2	2	1	2	3	3	1
15*	Bőjthe Ottilia	1	1	2	3	2	3	3
16	Györpál Berta	2	3	3	4	3	4	3
17	Földes Anna	2	3	3	3	3	3	3
18	Kristó Ida	1	1	3	3	3	2	2
19	Megyaszei Anna	2	4	3	3	4	3	3
20	Vántsa Róza	1	2	1	2	3	3	2

* 15–20-ig magántanulók.

folyam.

Történet	Term. rajz	Term. tan	Ének	Orgona	Hegedű	Összhangzattan	Rajz	Torna	Általános	Viselet	Szorgalom
3	2	3	4	3	3	3	1	3	3	2	3
1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
3	3	1	3	3	3	3	2	3	3	2	3
2	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2
2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2
2	2	3	1	2	3	2	1	1	2	2	2
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
2	2	3	2	2	1	2	1	2	2	2	2
2	2	2	2	2	3	2	2	1	2	3	2
2	2	1	2	2	3	2	2	3	2	2	2
1	2	3	2	1	1	1	2	2	2	4	2
3	1	2	3	3	3	3	1	3	3	2	3
2	2	2	2	2	3	2	1	2	2	1	2
1	2	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2
2	3	2	4	4	—	4	3	—	3	2	2
2	4	3	3	3	—	4	4	—	3	2	3
2	3	3	3	—	3	4	4	—	3	2	3
2	3	2	3	3	—	4	4	—	3	2	3
4	3	4	2	3	—	4	4	—	4	2	4
1	2	2	4	4	—	4	4	—	5	2	3

Sorszám	N é v	Hittan	Nevelés	Módszertan	Gyak. tanítás	Magyar nyelv	Német nyelv
1	Agoston József	2	3	—	3	2	4
2	Bakó Albert	1	3	—	3	2	3
3	Bartalis Béla	2	4	—	3	2	3
4	Bódi Ferencz	1	1	—	1	1	1
5	Bodó János	2	2	—	3	3	3
6	Füleki Árpád	2	3	—	4	3	4
7	Gál Mihály	2	3	—	2	1	2
8	Gáspár Árpád	1	2	—	2	1	2
9	Gáspár Endre	3	3	—	3	1	4
10	György Béla	1	2	—	2	1	2
11	Kovács Béla	1	3	—	3	1	3
12	Pálosi János	3	3	—	3	3	4
13	Siklódi Péter	2	3	—	3	1	3
14	Simon Elek	2	2	—	3	1	4
15	Szalló Imre	2	2	—	3	1	2
16	Szilveszter Dénes	1	1	—	2	1	1
17	Szóke József	3	4	—	4	3	4
18	Vágási János	1	1	—	1	1	1
19	Zsögön Zoltán	1	1	—	1	1	2
20	Ambrus Kálmán*)	3	3	—	2	3	2
21	László Berta	3	3	—	3	3	3
22	Szabó Emma	4	4	—	3	2	3

*) A csillaggal megjelöltek magántanulók.

folyam.

Mértan	Történet	Alkotmánytan	Term. tan	Vegyten	Gazdaságtan	Ének	Orgona	Hegedü	Összhangzattan	Rajz	Torna	Általános	Viselet	Szorgalom
2	1	1	1	1	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2
2	1	1	2	2	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2
2	1	1	3	3	2	3	3	3	3	1	1	3	3	3
1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	1
3	2	1	2	2	3	3	3	1	3	1	2	3	3	3
2	1	1	2	2	2	4	3	4	3	4	3	3	2	3
1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2
1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1
3	3	1	1	1	3	3	3	3	3	1	1	3	2	3
1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	2	1	3	1
1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	2	2	2	2
2	1	1	2	2	2	2	3	1	3	2	2	3	2	3
1	3	1	2	2	2	3	3	1	3	1	1	2	3	2
2	1	1	3	3	2	3	2	2	3	2	2	2	1	2
2	1	1	1	1	1	3	3	3	3	1	2	2	2	2
1	1	1	3	3	3	3	3	4	2	2	2	2	2	2
3	2	1	3	3	3	3	3	4	3	1	2	3	3	3
1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	3	1
1	1	1	1	1	1	1	3	2	2	1	1	1	1	1
2	3	3	3	3	2	1	3	4	3	2	1	3	2	3
3	3	3	3	3	3	3	4	—	4	3	3	3	2	3
3	3	3	3	3	3	3	—	4	4	1	3	3	2	3

A képesítettek

Sorszám	A tanítójelölt neve	Hit- és erkölcsstan	Neveléstan	Oktatási módszertan	Magyar nyelv és irod.	Német nyelv	Hazai alkotmánytan	Történelem
1	Ágoston József	3	4	3	3	3	3	3
2	Bakó Albert	2	3	2	2	4	2	2
3	Bartalis Béla	3	3	3	2	3	3	2
4	Bódi Ferencz	1	1	1	1	3	1	1
5	Bodó János	4	4	4	4	4	3	2
6	Füleki Árpád	2	4	3	3	4	3	2
7	Gál Mihály	2	2	3	2	3	3	3
8	Gáspár Árpád	2	3	2	2	2	3	3
9	Gáspár Endre	3	4	4	2	4	3	4
10	György Béla	2	3	2	3	2	3	2
11	Kovács Béla	1	4	2	2	3	2	2
12	Pálosi János	3	4	4	3	2	3	1
13	Siklódi Péter	4	4	4	3	3	3	4
14	Simon Elek	1	2	1	2	4	1	2
15	Szalló Imre	3	2	3	2	4	2	2
16	Szilveszter Dénes	1	1	1	1	1	1	1
17	Szöke József	4	5	4	3	4	3	3
18	Vágási János	1	1	1	1	1	1	1
19	Zsögön Zoltán	1	1	1	1	1	2	1
20	Ambrus Kálmán	3	2	4	3	2	2	2
21	Szabó Emma	3	5	4	3	4	4	4
22	László Bertha	3	5	4	3	4	3	4

E z e k

Kitünő kántori oklevelet nyert
Jeles

Jó

osztályzata.

Földrajz	Gazd.- és háztartás	Természetr.rajz	Természet- és vegytan	Mennyiség-		Rajz	Szépirás	Ének	Összhangzattan	Orgona	Hegedű	Testgyakorlat	Gyak. tanítás	Általános oszt.
				számtan	mérés									
3	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	3	1	3	3
2	4	3	2	2	3	3	3	4	3	3	4	1	2	3
4	4	4	3	3	3	2	3	3	3	3	4	1	3	3
1	2	2	1	1	1	1	3	3	1	1	2	1	1	1
3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	1	3
2	4	4	3	3	2	4	4	4	3	4	4	2	3	3
2	2	3	3	2	2	3	3	1	1	1	1	1	2	2
4	3	3	1	3	2	1	3	2	1	1	3	1	3	2
4	4	4	2	4	3	2	3	3	3	3	2	1	3	4
4	3	2	1	4	1	3	3	2	1	1	3	1	2	3
3	2	3	3	3	2	1	3	2	1	1	3	1	3	2
4	3	4	3	3	2	3	2	3	3	3	2	2	3	3
4	2	3	2	4	3	1	4	4	4	4	4	1	1	4
2	3	3	2	2	2	3	4	4	4	4	4	2	3	3
2	3	3	2	3	3	3	4	1	3	3	4	2	2	2
4	3	4	2	4	2	3	3	3	4	3	4	2	4	5
1	2	3	1	1	2	1	2	1	1	1	2	2	1	1
1	2	2	1	2	1	1	2	1	3	3	2	1	1	1
4	2	3	2	2	1	2	3	1	3	3	3	1	2	3
4	3	4	3	4	3	2	4	3	4	—	4	—	4	5
2	3	4	3	3	3	4	4	3	4	4	—	—	3	5

közül:

Gál Mihály és Vágási János.

Ágoston József, Bódi Ferencz, Gáspár Árpád, György Béla,
Kovács Béla.

Pálosi János, Simon Elek, Bajkó Máté, Ambrus Kálmán.

9. Tanképesítő vizsgálatok.

Tanképesítő vizsgálatra tanítóképzőnk IV-ik évfolyamát sikerrel elvégzett 22 tanítónövendék bocsáttatott.

Az egyházmegyei főtanfelügyelő által a kidolgozásra felterjesztett írásbeli tételek közül a esillaggal jelzettek hagyattak jóvá.

Neveléstan. (Magyar nyelvi értekezés.)

1. A tiszta és világos fogalmak fontossága az értelmi és erkölcsi nevelésre.

2*) A tanító minő irányelvek alapján nevelheti az ifjúságot az ember rendeltetésének megfelelően.

3. Párhuzam a realizmus és pietizmus neveléstani irányok között azon elvek feltüntetésével, melyek a mai korban is követendők.

Német nyelv. (Németről magyarra fordítandó.)

1*) „Die drei guten Sprüchlein“ Nach Grimm. (Ahn-Erényi gyakorló könyv.)

Természettanból.

1. A levegő nyomásán alapuló készülékek ismertetése.
2. A meleg által előidézett légköri tünetmények leírása.
3. a villamos áram főbb hatásai.
4. A föld napkörüli keringésének kísérletekkel való bemutatása.

5. Az energia fajtái, átalakulása és fenmaradása.

6. A villamosság mint mozgató erő.

7. A telephon szerkezetének ismertetése.

8.*) Milyen fizikai törvényből magyarázható meg a szivárvány és hogyan származik a kettős szivárvány.

Vegytanból.

1. A savak, aljak és a sók összehasonlítása.
2. A láng és az égés kémiai alapon.
3. Hogyan alakítható át az alkohol eczetté.
4. A szénhidrátok és prolein anyagok érvényesülése a táplálkozásban.

Írásbeli tétel.

Mértanból.

1. Valamely ferde nyílt alakú udvar, melynek egyik oldalai 48 m. 44 cm. és 32 m. 66 cm., ezeknek egymástól távolsága 22 m. 26 cm. oly kövekkel kell kirakni, melyek mindenike 18 cm., hány ilyen kő szükséges az udvar kiköveztetésére.

2.*) Mily hosszúknak kell valamely vár bevételeére használandó latorjáknak lenni, ha a várat 10 m. 15 cm. széles árok választja el az ostromlóktól és ha a várfala 8 m. 28 cm. magas?

3.*) Mily nagy azon deréknégyszögű hasáb fölülete és köbtartalma, melynek alaphossza 165 cm., szélessége 98 cm., magassága 198 cm.?

4.*) Hány literes az a hordó, melynek átmérője a szájánál 11 dm., a fenék átmérője 8 dm., a hordó hossza 14 dm.?

5. Mekkora azon gúlának fölülete és köbtartalma, melynek oldaléle 138 cm., s alapja szabályos négyzet 82 cm.-nyi oldalal?

6.*) Hogyan méretik föl egy egyenes vonal, melynek közepéhez nem férhetünk, a két végéhez igen, bizonyításuk be annak helyessége?

7. Egy fa, melynek árnyéka 46 m. hosszú, ennek végén 1 és fél m. hosszú pálcza árnyéka 3 m., mily magas? Hogyan méretik föl az árnyéklát segítségével s bizonyításuk be annak helyessége?

Természetrajzi tótelek.

Állattan.

1. A kutya és medve közti jellemző tulajdonság miben van meg?
2. Mi a hasonlatosság és mi a jellemző különbség a tyuk és a lud között?
3. A mérges és nem mérges kigyók jellemző tulajdonságai mik?
- 4.*) A hüllők és a halak miben különböznek egymástól?

Növénytanból.

1. Mi jellemzi a Csalánféléket?
2. A mérges és nem mérges gombák jellemző tulajdonságai irassanak le?
3. Irassanak le a Szironta-félék.

Ásványtanból.

1. Mik tartoznak az éghető ásványok közé, mi jellemzi azokat?
2. Melyek a nemes fémek, miben különböznek a nem nemes fémektől?
3. Miből áll a porcellán s hogyan készítik azt?

Gazdaságtan.

- 1.*) Mi a konyhakert célja? milyen a beosztása?
2. Melyek a sikeres állattenyésztés feltételei?
3. A gyümölcsös kert alakításáról.
4. A gyümölcsfa átültetésénél minő eljárás kívántatik?
5. A Méhtenyésztés fontossága.

Rajz és szépírás.

Egy kockára helyezett hengeres alaku, párkányzatos oszlop rajzolandó gypsminta után kellő ön- és vetített árnyékolással.

Magyar és német folyóírás különböző mondatokban a szép és helyes írás szabályai szerint.

Tanképesítő vizsgálati próbatanítások tételei.

1. „Az első emberpár vétke“, Módszeres kidolgozás és előadása az I. osztályban.
2. „Jézus mint Megváltó.“ Káté tanítás a II. oszt.-ban.
3. „Salamon király.“ Bibliai oktatás a III. oszt.-ban
4. „A keresztség.“ Káté tanítás a IV. osztályban.
5. Az „l“ hangjának és jelének ismertetése.
6. A „h“ hangjának és jegyének ismertetése.
7. „A fa-feszület“ című olvasmány tárgyalása a II. osztályban.
8. „A honalkotás“ című történelmi olvasmány tárgyalása a IV. osztályban.
9. Szemléltesse a könyvet, megemlítvén a papirkészítés módját beszéd-ért.-gyakorlat alapján I. oszt.
10. Szemléltesse a galambot, beszéd-ért.-gyakorlattal a II-ik osztályban.
11. Csik-Várdotfalva és Csobotfalva községek földrajzi ismertetése. III. oszt.
12. Ismertesse meg tanítványait földrajzilag Csik- és Háromszékmegyékkel. IV. oszt.
13. „Szent István“ történelmi tárgyalása. IV. oszt.
14. Ismertesse meg IV. osztályos növendékeivel a medvét.
15. Tárgyalja IV-ik osztályos növendékeivel egészség-tanilag a vérzéseket.
16. Mily eljárással vezeti tanítványait a főnév fogalmára? III. oszt.
17. Mily eljárással vezeti tanítványait az ige fogalmára? III. oszt.
18. Az ige három főidejének nyelvtani ismertetése. IV. oszt.
19. Kidolgozza a jelzővel bővített mondat nyelvtani menetét és azt a megfelelő osztályban előadja.
20. Miként oktatja tanítványait a „4 szám fogalmára“ és mint erősíti meg őket e fogalomban megfelelő számlási gyakorlatok útján. I. oszt.

21. A „6 szám“ tárgyalása, a megfelelő összeadási és szorozási tételekkel.

22. Miként oktatja tanítványait a „14 szám fogalmára“ és mint erősíti meg őket e fogalomban, a megfelelő összeadási és szorozási gyakorlatok útján.

23. A törtszám fogalmának mintaszerű kidolgozása és előadása a IV. osztályban.

Szöbéli tanképesítő vizsgáink f. évi június 11., 12. és 13-án tartattak meg. Az írásbeliek felülbiráltatván a tanképesítő vizsgáló bizottság elnöke: Nagys. Gergely Ignác erd. székesegyházi kanonok és főtanfelügyelő, kihirdette jun. 11-én, hogy valamennyi jelentkező szóbelire bocsáttatik. Növendékeink ünnepélyes díszben jelentek meg.

A vizsgálatot imával és a himnusz eléneklésével kezdtek meg, ugy szintén imával és a szózat lelkes eléneklésével zárták be. Az eredményt elnök kihirdetvén az összes jelöltek jelenlétében igazgató: Karácsony József meleg hangon köszönte meg az elnöknek böles és szigoruan tapintatos eljárását, tanügyi jártasságaiban kimagasló odaadó fáradságait; mire főtanfelügyelőnk: Gergely Ignác kanonok ur a hazafias és a vallásos szív elérzékenyítő hangján intette az ifju tanítókat, hogy hazájuk és egyházuk hü fiai, a tanügynek példányszerű harczosai legyenek. Főtanfelügyelő ur megköszönte a kir. tanfelügyelőnek tanusított szives érdeklődését, s elbocsátotta az ujonan képesített okl. tanítókat.

Az I., II. és III-ik évfolyam vizsgái június 15., 16., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 25-én és a gyakorló-iskola vizsgája 26-án tartattak meg, Karácsony József, igazgató elnöklete alatt.

Statisztikai kimutatás.

A tanítójelöltek létszáma, vallása, anyanyelve, előképzettsége, előmenetele, származása és szülőik polgári állása.

Osztály	A tanév elején beiratott Róm. kath. és magyar* IV. gimnázium		Rököp- zettség IV. gimnázium Felső népiskola Alsóbb osztályból leléptett		A tanév végén		Százalékokban kifejezve volt a tanév végén						Évköz- ben		A növendékek származási helye				A szülők polgári állása		A tanulók szü- letési éve												
					viselőre néve	előme- netelre néve	viselőre nézve			előmenetelre nézve			beiratkozott	kimaradt	elbocsátott	Országok				A szülők polgári állása		A tanulók szü- letési éve											
																										példás		jóságos		törvényszerű		kev. törvén.	
					példás	dícséretes	jó	törvényszerű	kev. törvén.	kitünő	jeles	elsőrendű	másodrendű	beiratkozott	kimaradt	elbocsátott	Háromaskörmegye	Udvarhelymegye	Külülömbögye	Alarcférmegye	Pec. Pilis-sólt-kiskunmegye	Tordámegye	Tanító, tanár	Iparos, kereskedő	Műdolgozó	Hivatlanok	Egyéb állás	1876	1877	1878	1879	1880	1881
I. Rendes tanuló Magán tanuló	28 1	30 15	18 1	29 6	18 5	—	7 20	2 20-6%	55-0%	17-2%	—	—	—	24-2%	68-9%	6-8%	31 1	3	14 1	9 2	—	—	1 1	4 1	1 16	—	—	—	—	1 1	7 9	10	
II. Rendes tanuló	22 22	—	22	2 18	4 8	—	2 11	6 8	9-09%	50%	18-18%	13-63%	—	9-09%	50%	27-27	18-68%	21 2	2	7 14	—	—	1 —	—	4 —	17 —	—	—	—	—	3 4	9 8	8
III. Rendes tanuló Magán tanuló	14 6	20	—	20	8 14	2	—	1 10	8 1	15%	70%	10%	—	—	5%	50%	40%	5%	14 6	—	10 4	8 1	—	—	—	1 —	1 13	1 1	—	—	—	—	—
IV. Rendes tanuló Magán tanuló	19 8	22	—	22	8 11	8	—	5 8	9	13-68%	80%	36-36%	—	—	22-72%	36-36%	40-9%	—	21 3	—	9 2	7 1	2 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	98 93	—	98	14 56	19 8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 5	2	27 36	6 1	1 1	1 1	1 10	4 63	2 14	1 1	1 4	5 11	17 28	18 18		

A tényleges létszám 107, mert 14 magántanuló vizsgája szeptemberre tétetett át.

10. Püspöki látogatás.

Jubiláris ünnepély, zászlószentelés.

Püspök urunk, ő méltósága azon czélból, hogy az újabb társadalom valóban öntudatos, erényes tanítókat nyerjen a multakhoz hasonlóan a folyó tanévben is a pünkösdi ünnepeket megelőző 4 napon: május 29., 30., 31. és junius 1-én P. Bota Ernő S. J. atya vezetése alatt sztyakorlatokat tartatott az ifjúsággal és tanári karral, melyeken ő méltósága is megjelent, buzdító beszédeket intézett a növendékekhez és gyóntatott. A fogékony lelkeket tüzyanánt átjáró, fellelkesítő, jó jellemű életre előkészítő e messzelátó cselekménye a legerősebb argumentuma a társadalmat boldogító apostoli és honfiai törekvéseinek.

A magas vendég a pünkösdi ünnepeket köztünk töltve részt vett a tanítóképzőnk jubiláris ünnepélyén, melyet a kereszténység 19., a magyar királyság 9 százados évfordulójának örömeire rendezett s melyet a vármegye összes hivatalai, legelőkelőbb hölgy- és férfiközönség jelenlétében Karácsony József igazgató nyitott meg a következő beszéddel:

Mélt. gróf Püspök ur!

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Eltelt 19 század azóta, hogy Jézus Kr. a világra született és az emberiség Megváltója lett; 19 százada annak, hogy a kath. világegyház a földön él és erejét szüntelenül nőni látjuk; 19 százada annak, hogy a földi és mennyei boldogságot a lelkek, a társadalmak csak Jézus Krisztusban találhatják fel; ezt a 19 százados dicsőséges életet, élő eszmét ünnepli meg az önérzetes művelt ember, a társadalom a föld minden felületén; leborul és hódol Jézus Krisztusnak: az Istennek.

Ez a mai ünnepélyünknek első tárgya.

Az ezer esztendő s kath. egyház gyermekévé fogadja a magyar nemzetet, fejedelmének koronát és apostoli Kir. czimet ad és ha ma az igazi magyar ember tudja olvasni a nemzeti fennállás abc-és könyvét, akkor a kath. egyházat tekinti a Magyar állam 9 százados fentartójának.

Ez a mai ünnepélyünk második tárgya.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség! Mikor szemünk egy természeti szépségbe beleakad, legyen az egy virágfakadás, hajnalhasadás, egy égi tünemény; megállunk előtte s lelkünk gyönyörben fürdik; mikor egy művészi szépet látunk: egy római Szt Péter bazilikát, egy votiv templomot, elménk az eszmét keresi bennök s mikor feltalálta, átadja a szerepet a szívnek, hadd legyen boldog az eszme megtestesítésének erkölcsi fenségében. De midőn az Üdvözítő 19 század alatt kiosztott áldásai, az emberi nem számára emelt kegyelem oszlopai előtt állunk meg: férfias elragadtatással, kellemes izgatottsággal kiáltunk oda az időnek: megállj itt a 20-ik század határszélén; megállj bár egy órára, hadd legyen boldog szemem, elmém, szívem, Jézus Krisztus festményében, melyet 19 száz esztendőn át a társadalmak, a családok, a kesergő szívek enyhítésére a kath. egyházzal rajzolt meg ő a szent művész: az élő Isten; oda kiáltunk az időnek, megállj ne robogj tovább míg a vámot meg nem fizetjük, míg le nem borulunk, míg újból meg nem hódolunk Az előtt, ki annyi századok alatt felemelte, megnemesítette isteni kezevel, hulló könnyeivel az elesett társadalmakat.

Kedves növendékek! Önök már tudják, mert megizlelték, hogy a nevelői pálya poharába 2-féle ital van beöntve, az egyik édes, a másik keserű. Édes ital rá nézve, midőn látja, hogy neveltjeiben nem csak az igazságok és erények elméletét, hanem az ezek szellemében való életmódot is át tudta sugározni, édes ital: midőn látja, hogy növendékei később is úgy élnek, a hogy élni tanította; keserű ital: midőn némely tanítványában az igazságok és erkölcsöket pusztulni, kihalni látja, főkép a férfi-korban.

Önök, kik a neveléstudomány légkörében nevelkednek és fognak élni egy ember életen át, önök képesek mélyen megérteni Jézus Krisztus neveléstanát, önök képesek vele együtt érezni, meghálálni azt a végtelen, azt a rengeteg sok jó téteményt, mellyel nem 80 tanulóból álló népiskolai osztályt, nem is egy nemzetet, hanem az egész földkerekségének minden Őt befogadó nemzetét, minden egyes lelkét 19 század óta neveli az ember főcéljára azon örök boldogságra.

Ha az összes nemzetek elhallgatnának minden társadalmi osztályaikkal és eszméletlenül zökkennének bele a 20-ik századba és ha különösen elnémulna a magyar nemzet minden rangosztálya, én tudom a rokonérzelmek tanának a kapcsán, hogy az emberiség keresztény tanítói osztálya és a magyar nemzet önérzetes tanítóikara kibontaná a jubileumi zászlót s hatalmas tüntetéssel vonulna az egyház fejének vezényszavára a tanítók eszményképéhez: Jézus Krisztushoz, Neki hódolni, Neki megköszönni, hogy a világot kath. neveléstanával kiemelte a tudatlanságból és műveletlenségből; megköszönni, hogy a magyar nemzetnek, mikor ez az élet és halál között lebegett, Szent Istvánban nem csak apostoli királyt adott, hanem szent nevelőt is, kinek paedagógiai intézkedései adtak a magyar nemzetnek 9 százados életet.

Kedves növendékek! Örömmel, ifju vallásos lelkesedéssel ünnepeljük meg e szent évet s ez ünnepnek alap-eszméjét, a kath. egyház pedagógiájának világgyőzelmét ez ünnepről vigyék szét a társadalomba, mint tényt és érzületet, hogy a melyik tanító vagy nevelő Krisztus tanára helyezi neveléstani feladatát, az győzni fog Krisztussal a magyar nemzet gyermekeinek boldogítására.

Alázatos őszinte szívvél üdvözlöm a köztünk jelenlevő apostolt, Erdély püspökét, a mi kegyelmes főpásztorunkat és üdvözlöm az érdemes közönséget s az ünnepélyt ezennel megnyitom. A műsor a következő volt:

1. Leo-himnus. Énekli az ifjuság. 2. Felolvasás. Tartja P. Koródi Berárd tananítóképző-intézeti tanár. 3. Részlet

„Márta“-operából Játssa az intézet zenekara. 4. Hit, remény, szeretet. Irta: Fülöp Árpád. Szavalja Varga Ferencz első éves növendék. 5. Szólót énekel Ambrus Kálmán intézeti növendék, hármioniumon kíséri Gál Mihály intézeti növendék. 6. Czelli-bucsu. Melodráma Kutynyánszkytól, szövege Ábrányi Emiltől, szavalja Zsögön Zoltán, hármioniumon kísérik Molnár András és Kászoni János intézeti növendékek és éneklük a III. éves növendékek. 7. Az ifju vágya, Schubert Ferencztől, éneklük Benedek Imre és Györbíró István II. éves növendékek, hármioniumon kíséri Molnár András II. éves növendék. 8. Szent István. Irta: Földváry István. Szavalja Györbíró István II. éves növendék. 9. Ave Mária hegedűszóló. Játssa Siklódy Péter, hármioniumon kíséri Gál Mihály. 10. Máriadal. Férfi-négyes, éneklük az intézeti növendékek.

E műsor végeztével fogja megszentelni az intézet új zászlóját Méltóságos gróf Majláth Gusztáv erdélyi püsp. ur.

A műsor befejeztével a főpásztor az ünnepély színterén: az intézet gazdasági kertjének gyümölcsfáinak árnyai-ban szentelte meg az intézet új zászlóját s verte be annak rudjába az első szeget szép jelmondat kíséretében. Különböző jelmondatokkal szeget vertek: Becze Antal alispán, a vármegye: dr. Perjéssy Mihály törvényszéki elnök, a törvényszék; Foglár József százados, a honvédség: Balog ezredes, a járás bíróság; Bándy Vazul igazgató, a főgymn.: Demény B. százados, a csendőrség: Mihály Ferencz főjegyző a kir. ügyészség; Papp Domokos főmérnök az építészeti hivatal; gróf Toldalagi udvari káplán, a szolgabíróság; Lajos Ferencz adótárnok, az adóhivatal; Élthes Jakab polgármester, a városi tanács; Kopacz J. a zárda; Kassay L. plebános, a helybeli plebániai hivatal; Karácsony József a tanítóképző nevében; Mihály Ferencz főjegyzőné, mint zászlóanya; Márkos Dénes közs. bíró; mint koszorus lányok: Éltes Margit, Kovács Ilonka, Szász Jolán, Jakab Jolán, Jakab Hilduska, Pál Gizella és a gyermekek nevében Mihály Juliska.

A zászlószentelés végeztével a püspök ur szívből jövő beszéddel intette a tanítónövendékeket Jézus követésére a nevelés és életterén, kinek szent képe a kisdedekkel körül-

véve a zászló egyik oldalán, a másikon szent Czecezillia vala látható.

Ez alkalomból saját iniciatívájukból adakoztak a zászló költségeire:

Foglár százados, Demény csendőr százados, Becze Antal alispán 10—10 koronát; dr. Perjéssy törv.-széki elnök 6 kor., gróf Toldalagi 6 kor., Mihály Ferencz főjegyző 20 kor., Papp Domokos 5 koronát, összesen 67 koronát. Püspök urunk a zászló javára és egy ifjusági kirándulásra 200 korona összeget adott át az igazgatóságnak, melyért úgy a kegyes főpásztor, mint az előbbi adakozók fogadják az intézet hálás köszönetét; úgy szintén a helybeli jótékony nőegyesület elnöksége is mely 80 koronával járult hozzá a zászló költségeihez: a 264 korona 98 fill. zászlóalaphoz.

11. Szükséges tudnivaló az 1900—1901-ik tanévre.

A csik-somlyói tanítóképző növendékeit az illem és fegyelmi szabályok a szünidő tartama alatt is kötelezvének: bárhol töltsék a szünidőt, köteleztetnek a helybeli plebános uraknak magukat bemutatni, a szentmise áldozaton és vécsernyén megjelenni, július 17-én és augusztus 15-én szentgyónást végezni és az Oltáriszentséghez járulni, melynek megtörténtéről és a tanítójelölthöz illő magaviseletéről az iskola év elején bizonyítványt hozni és ezt bemutatni az intézet igazgatóságának kötelesek.

A ki elmulasztja az említett lelkészi bizonyítványt illetékes, vagy tartózkodási helyének plebánosától megszerezni, az intézetbe való visszafogadása komoly akadályokba fog ütközni.

A jövő tanévre való beiratások szeptember 1-én lesznek az intézet igazgatóságánál.

Iskolapénzül minden növendék a beiratás napján előre köteles fizetni 19 korona tandíj, értesítő és a tanárok nyugdíjalapjának javára. S ezen felül a kik az internátusba felvételnek 14 koronát és 2 koronát kauczióképen.

A tanítóképző I. osztályára jelentkező növendékek a következő okmányokkal kötelesek magukat ellátni:

1. Keresztlevéllel, mely szerint 15-ik életévüket betöltötték. (15 éven alul püsp. korengedély válik szükségessé.)

2. Iskolai bizonyítvánnyal, mely szerint a gimnázium IV., reál- vagy polgári iskola IV. osztályát, vagy a felső népiskolát sikerrel elvégezték.

3. Orvosi bizonyítványt, hogy a tanítói pályára alkalmasak.

Magántanulóknak az említett 3 okmányon kívül gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök ur Ő méltóságához czimzett kérelme az igazgatósághoz terjesztendő be.

Szeptember 1-én délután fognak a javító-vizsgák megtartatni.

A magánvizsgákért fizetendő díj: az I. osztályban 30 koronát, a II. osztályban 32 koronát, a III. osztályban 34 koronát.

A tanképesítésnél fizetendő díj: magántanulók és más intézeteknél végzett tanítójelöltek fizetnek 40 koronát; rendes tanulók és intézetünknel végzetek 20 koronát; oklevél és bizonyítványért 2 koronát.

Augusztus 30—31-én a magántanulók írásbeli vizsgája; szeptember 1-én szóbeli vizsgája.

Szeptember 1-én és 3-án a tanítóképző és gyakorlóiskolai növendékek beírása.

Szeptember 4-én reggeli 8 órakor ünnepélyes „Veni Sancte“, törvénykiolvasás és az előadások megkezdése.

Felvilágosítással mindenkor szives készséggel szolgál Karácsony József, igazgató.

Az érdemjegyek magyarázata.

Kitünő = 1.

Jeles = 2.

Jó = 3.

Elégséges = 4.

Elégtelen = 5.

Viselet:

Példás = 1.

Dicséretes = 2.

Jó = 3.

Törvényszerű = 4.

Kevésbé törvényszerű = 5.

TARTALOM.

	Lap.
I. Az egyház neveléstani áldásai az emberiségre különös tekintettel Magyarországra. Értekezés. Irta: <i>Koródi Berárd</i>	3
II. Igazgatói jelentés	13
1. Tanári személyzet és működése	15
2. Adatok a tanév történetéhez	16
3. Internátus és fegyelem	21
4. Segélyezés, ösztöndíjak, költségvetés	21
5. Az intézeti kert és gazdasági oktatás .	22
6. Oktatás. Végzett tananyag	22
Az ifjúsági önképzőkör	43
Gyűjtemények	46
7. Gyakorló-iskola	48
8. Statisztika és érdemsorozat	50
9. Tanképesítő vizsgálatok	60
10. Püspöki látogatás	65
11. Szükséges tudnivaló az 1900/1901-ik tanévre	70

11.10

120